

QVADERNS D'ESTVDI

ANY III. VOL. III. NÚM. 2

JUNY 1918

LA PEDAGOGIA EXPERIMENTAL DE MEUMANN (1)

LA MEMÒRIA I EL SEU DESENROTLLAMENT—LA VOLUNTAT, DESENROTLLAMENT I CAMPS D'EDUCACIÓ— LA INVESTIGACIÓ DE LES DIFERÈNCIES INDIVIDUALS.— TEORIA DE LES DISPOSICIONS.

*L*a memòria i el seu desenvolllament.—Havem d'admetre que una reviviscència exactament igual a una percepció anterior, no és un cas ordinari: tot lo més la reviviscència s'aproxima a la percepció anterior, perquè les circumstàncies i la manera com una idea entra de nou en la nostra consciència, mai no és exactament igual a la manera com hi ha entrat una altra vègada. Però, per a la pràctica de la vida i per a la major part dels fins de la ciència, podem admetre que és tanta l'analogia entre les representacions reproduïdes per la memòria, amb els seus originals, que les podem considerar com iguals a ells.

S'ha sostingut en Fisiologia que la memòria és una propietat general de la matèria organitzada. No hi ha cap dubte que un fenomen parcial de la memòria és una propietat de tòta la matèria organitzada; especialment l'activitat o fenomen que hà donat a la

(1) Tercera lectura dada a l'Escola d'Istiu per Modest Bargalló.

matèria orgànica, una *disposició* per a produir després, amb més facilitat una reviviscència d'una activitat igual o anàloga; perquè aquesta pot utilitzar el rastre de l'activitat anterior.

Aquest fenomen sol, no comprèn tot el que nosaltres entenem per memòria: falta el caràcter més important de la memòria, o sigui, que les *idees* espontàniament es reproduïxen per raó d'un impuls intern. Un grup de múscles que ha repetit un moviment determinat, adquireix una disposició que facilita l'execució d'un moviment igual o anàleg; però, de cap manera aquest grup de músculs executaria espontàniament aquell moviment, per pròpia disposició.

Distingim dues maneres diverses de conduir-se la memòria, que també tenen diversa importància pedagògica: les anomenem *retenció immediata* perquè acull les impressions, i *retenció duradora* perquè reproduïx les impressions, o sigui la verdadera memòria. Quan jo pronuncio una frase davant d'una persona i aquesta l'escriu immediatament després de pronunciada, posa en joc la retenció immediata; si la reproduïx al cap d'algunes hores o d'alguns dies, fa ús de la retenció mediata o de la verdadera memòria.

La importància *pedagògica de la retenció immediata*, com se pot comprendre fàcilment, es presenta en l'alumne en el dictat, en la repetició de frases, en el dibuix i en altres matèries. Si nosaltres veiem per experiments, quant dèbilment està desenrotllada aquesta funció en els nens petits, podem deduir que el mestre exigeix al nen molt sovint massa retenció immediata.

Enumera després Meumann les classes de memòria segons l'actual Psicologia; i diu respecte d'aquesta classificació (tipus visuals, auditius, motors, afectius, etc.):

Contra aquesta enumeració es pot objectar: que no són memòries diverses o tipus de memòria, sinó objectes o temes de retenció. A la qual cosa contestem:

1.er No podem admetre l'existència de cap objecte de retenció sense suposar la de certes funcions especials de la memòria.

2.^{on} Les funcions enumerades es distribueixen segons les dis-

posicions individuals de l'home: hi ha home que té predomini de la memòria de sons, un altre de la de color, etc.

3.er Es distribueixen en el nen en el curs del seu desenrotllament, perquè una classe de memòria s'avança, mentre que una altra es retarda.

4.^{rt} Es distribueixen els tipus de memòria segons les pertorbacions patològiques de les funcions de la memòria; certes classes poden estar pertorbades o debilitades, al mateix temps que altres poden restar intactes, com si elles no haguessin sofert cap alteració, i mostren la uniformitat de funcions.

Tots aquests diversos tipus o funcions de la memòria, es desenrotllen a l'ensens en el nen?

Els principals resultats que es dedueixen de certs assaigs, són:

1.er Totes les classes de memòria mostren en el seu desenrotllament *oscil·lacions periòdiques*, ço és, períodes de desenrotllament ràpid i de detenció i també de retrocés. Són molt desfavorables per a totes les classes de memòria, els 14 i 15 anys.

2.^{on} Els tipus isolats de memòria es desenrotllen en el nen amb rapidesa molt diversa; i d'una manera característica i diferent, en el nen i en la nena. S'observa que els alumnes petits dels 9 fins els 11 anys tenen una memòria dèbil per a les *emocions*, que persisteix fins que comencen a presentar-se els indicis de la pubertat; aleshores, augmenta en intensitat i més en la nena que en el nen. Aproximadament, al mateix temps comença un ràpid desenrotllament de la memòria per a les representacions tàctils i musculars. És interessant observar que el desenrotllament de la memòria de paraules abstractes va paral·lel amb el desenrotllament de la memòria de nombres, mentre que la memòria d'objectes i sons va davant i es separa de la memòria de paraules i nombres. És molt divers l'augment que correspon a cada classe de memòria, en el curs dels anys escolars. La memòria d'objectes i de paraules, d'emocions i sentiments augmenta molt; augmenten molt poc la de nombres, que queda quasi estancada, generalment, en el nen quelcom dèbil.

De tot el que hem dit podem assentar la *marxa del desenvolupament dels tipus de memòria*. En el nen, al principi, està ben desenrotllada la memòria d'objectes, a la qual segueix la memòria de paraules de contingut visual; segueix després la de paraules de contingut acústic, la memòria de sons; la tàctil, representació de moviment, la de nombres i conceptes abstractes; i per últim, es desenrotlla la memòria de les emocions.

En la nena, va ans de tot la memòria de paraules de contingut visual: la memòria d'objectes va després, i seguix la de sons, nombres i conceptes abstractes, després segueix la memòria de paraules de contingut acústic, que en la nena es presenta bastant tard, després la tàctil i la de representacions de moviments i per últim la de les emocions.

D'aquesta marxa hom pot treure algunes *conseqüències pedagògiques*.

En primer lloc, tenim de tenir en compte quines coses té d'atendre l'ensenyança, en el referent al desenrotllament de les classes de memòria. Ans que tot, sobresurt que la memòria de nombres se desenrotlla al mateix temps que la de conceptes abstractes i que ambdues es desenrotllen relativament tard.

D'on deduïm que no tenim de molestar el nen amb nombres i conceptes abstractes, ni tampoc sometre'l a emocions, que més tard quan serà adult sofrirà. Els nens són realistes, es mantenen en fets instintius, principalment visuals: la memòria de les emocions superiors és molt dèbil en els nens fins els 13 anys. Es també interessant que les representacions visuals són preferides per la memòria, a les representacions acústiques, tant en el nen com en la nena. Jo he demostrat amb assaigs sobre la reproducció de idees, que el treball amb idees de sons, en l'alumne, està pitjor desenrotllat que el que es refereix al camp de les sensacions visuals. Segons els meus assaigs una paraula de contingut acústic reacciona sempre d'una manera més incompleta i més a poc a poc que un altra de contingut principalment visual.

Junt amb aquests resultats, es presenta la qüestió de si el

desenrotllament de les classes de memòria, és solament un fenomen de memòria, o és un símptoma del desenrotllament general del nen. Jo no considero de gran influència l'acció de l'Escola sobre els tipus de memòria, ja que solament, en tot cas, la té secundària (com succeeix, per exemple, en la memòria de coses de caràcter visual i de paraules, la qual l'afavoreix parcialment). Al contrari, són molt importants les relacions entre les dites classes de memòria i el desenrotllament general del nen. Com que al principi el nen pensa amb preferència per representacions individuals intuïtives, és d'*esperar* que també la seva memòria sigui més prompte sensual que no abstracta (que és la memòria de paraules i nombres). Després de la memòria de paraules, es presenta la de les emocions, el desenrotllament de la qual s'accentua a l'entrada del nen a la pubertat.

Un punt pedagògic important de la qüestió del desenrotllament de la memòria del nen és la *producció inicial i l'augment lent de la retenció immediata i de la retenció duradora*.

La immediata ha estat examinada per Bolton, Binet i Henri, Bourdon, Jacob, Schuyten, Winteler i per mi mateix. I els resultats d'aquestes investigacions, estan, en general, d'acord: D'ells es dedueix, en primer lloc que la memòria infantil en la retenció immediata durant tots els anys de l'escola pública, és solament un poc més inferior que la de l'adult; que ella es desenrotlla molt lentament, i que quan el nen abandona l'escola pública, cap als 13 i 14 anys, encara no ha assolit la retenció immediata, el màxim de producció. Segons Bolton, el desenrotllament de la memòria no és paral·lel al de la intel·ligència: qualsevol nen, per terme mitjà, té millor memòria que un altre nen més jove: així que la creixença és el principal factor per al desenrotllament de la memòria.

Segons les meves investigacions, la major part dels nens més intel·ligents tenen més bona memòria, encara que no hi ha, per això, cap paral·lelisme amb el curs del desenrotllament de la intel·ligència.

Més importància didàctica té l'examen del desenrotllament de la retenció duradora o de la memòria en el sentit més estricte.

Després d'exposar una sèrie d'assaigs fets, arriba Meumann a les conclusions que segueixen:

Les nenes retenen al principi millor que els nens; regla que es compleix fins els 13 o 14 anys, que és quan els nens iguallen les nenes; però, després, els nens, mostren una petita superioritat.

Per mitjà d'exercicis purament formals de retenció duradora, el nen mostra en l'examen, un augment de la capacitat pel estudi en comparació amb la capacitat obtinguda a l'escola. De manera que, si nosaltres a pesar que la memòria del nen ja es disciplina per la tasca ordinària de l'escola, sotmetem el nen a una educació formal i sistemàtica de la memòria, obtindrem tal augment de memòria que fins la podrem duplicar i triplicar. Com a conseqüència *es té de tornar a establir a l'escola els exercicis formals de memòria*. No obstant, jo crec que fóra millor demanar que en l'ensenyança escolar al donar les lliçons s'utilitzés més l'exercici formal, en lloc dels exercicis sistemàtics especials purament formals.

* * *

La voluntat, desenrotllament i camps d'educació. — La pedagogia està encara en els començos en ço que es refereix a la investigació experimental del desenrotllament de la vida emotiva i voluntària del nen. Però no tinc d'abandonar aquest tema sense indicar el que penso sobre com es podria emprendre un treball més ampli en aquesta part de la Pedagogia experimental.

Abans que tot, tenim d'aplicar al nen tota la metòdica experimental sobre el sentiment, per a poder conèixer amb quina delicadesa, intensitat i diferenciació la vida sentimental del nen respon a tota classe d'excitacions sentimentals. Després s'aplicarà en el nen tota la tècnica de l'experiment estètic. Però, el més important és una investigació sistemàtica del juí moral i de la comprensió

ètica. A França, Anglaterra i Amèrica — molt poc desgraciadament a Alemanya — coneixen la necessitat d'una ensenyança moral, especial de la joventut. A França empleen moltes hores en l'ensenyança de les relacions morals de l'home; hi ha molts tractats sobre l'ensenyança de la moral en llengua francesa i anglesa. A Alemanya tenim una introducció a l'educació moral de Penzig i un altra obra de Förster. Però, tots aquests llibres estan desproveïts d'una *fonamentació psicològica* sobre el juí moral que el nen té segons l'edat. Són, principalment, normes per a l'educació moral. El que fa falta no són les construccions més o menys fantàstiques sobre el nen, sinó la investigació sistemàtica de la marxa del seu desenrotllament. Una bona introducció en l'estudi del juí moral del nen és el llibre de Monroe, titulat *El desenrotllament de la consciència social en el nen*. En ell es descriuen certa quantitat d'assaigs sobre nens de diverses classes socials; i els resultats són treballats amb l'estadística interpretada per la part ètica. En el que correspon a l'educació de la voluntat i a les seves propietats psíquiques i ètiques, hi ha un nou camp de treball, tal volta un dels que poden ésser més productius: em refereixo a l'educació de la voluntat des de sa part *externa*, ço és, *motora*. A l'admetre aquesta orientació, tinc també en compte els defectes de la fonamentació psicològica de la teoria dels fenòmens motors de la voluntat. Nosaltres observem en l'experiència diària, que no tota l'educació de l'energia de moviment i l'habilitat en els moviments, educa la voluntat general; si així fos els atletes i acrobates mostrarien els millors caràcters de la voluntat.

Sabem per l'experiència quotidiana que, per una part hi ha homes de gran energia espiritual i de moralitat superior, i que són dèbils de cos; i que per altra part hi ha homes d'enorme musculatura als quals desmaia el més petit treball espiritual, i que no posseeixen cap caràcter superior de moralitat. D'on deduïm: o bé:

1.er La voluntat externa, la corporal, la dels moviments i la de l'activitat muscular es té de separar de la voluntat que regeix el

treball espiritual i de la voluntat que produeix el caràcter moral; en aquest cas la voluntat es pot desenrotllar parcialment segons la part externa, motora, o segons la part interna, espiritual; o sigui, expressat fisiològicament: la voluntat, que es basa en els processos nerviosos centrals, es pot desenrotllar segons la part de la inervació dels fenòmens motors, o segons la part dels fenòmens paral·lels al treball espiritual en l'esfera sensorial o d'associació del cervell. O bé, deduïm:

2.^{on} Que el vertader problema és l'educació de la voluntat del cos (ço és, del moviment) o sigui: Mostrar com i segons quins principis i dintre quins límits és possible l'adquisició dels caràcters ètics en el nen per l'educació del cos, per assegurar d'una manera general i en últim extrem que la voluntat pot ésser formada pel «sentit muscular».

Fonamentem psicològicament el nostre problema:

El nen pot, naturalment, en els primers anys del seu desenrotllament tenir un predomini de la voluntat externa sobre la interna. La voluntat interna es manifesta com a cosa primordial, com a voluntat directora de les idees, com a fixació de les idees per l'atenció, com a conducció metòdica i reflexiva de la fantasia, com a reflexió, com a introspecció sobre esdeveniments anteriors, etc. Totes aquestes manifestacions són camps de la voluntat que en el esperit del nen s'hi manifesten relativament tard. El predomini del moviment dels membres, una part dels moviments d'expressió, la gran i diversa activitat muscular en el joc, els primers assaigs en l'expressió gràfica, l'adquisició de tota destresa manual, tot són accions externes de la voluntat (o almenys ho poden ésser) que es verifiquen per fenòmens de moviment. De manera que, *el predomini de moviments, l'acció externa o motora de la voluntat, constitueix el punt de partida i el punt inicial del desenrotllament de la voluntat infantil.*

Jo crec, segons experiments psicològics generals, que tot exercici d'una determinada funció psíquica origina al mateix temps un exercici de tota funció psíquica anàloga. Així que, l'educació

de la voluntat en el camp de l'activitat corporal, sempre, en certa mida, influeix sobre la voluntat interna. I dic en *certa mida* perquè sabem que l'exercici especial en el camp d'una funció psíquica, mai no pot substituir la formació d'una funció anàloga. Per tant, s'explica que la voluntat corporal pugui ésser el punt inicial de la formació de la voluntat general. També es poden formar per les accions externes de la voluntat, els caràcters de la voluntat, tals com fermesa i intensitat; tenacitat en la realització dels fins que es proposa; valor, confiança en si mateix, presència d'esperit, i també l'exactitud, la puntualitat, i l'escrupolositat.

Acaba Meumann aquestes consideracions sobre la voluntat dient quelcom sobre els *fonaments psicològics* (i paidològics) *de la relació entre el caràcter corporal i espiritual de la voluntat*, que tenen d'ésser investigats escrupolosament, i d'una manera especial en el referent a amb quina amplitud i sots quines condicions, poden ésser adquirits els caràcters generals i morals de la voluntat, *partint del camp de l'activitat corporal*. El nombre relativament petit de pedagogs que tracten aquest problema, solament hi dediquen unes quantes consideracions generals (p. ex., el llibre de Schmit: *Fisiologia de la gimnàstica*).

Els treballs fets per Meumann el condueixen a les consideracions que segueixen:

De dos grans camps pot procedir l'educació de la voluntat del cos: dels jocs gimnàstics (i de la gimnàstica) i dels rams de la tècnica.

Els rams de la tècnica no ens donen solament un motiu per a formar les capacitats intel·lectuals (sobre el qual Kerschesteiner ha fet excel·lents advertències), sinó també per a educar la voluntat del nen; els *rams tècnics*, en aquest sentit no són encara tot l'apreciats que deuen ésser; però, en endavant tal volta seran considerats com a rams per a modelar la voluntat, i en general per a formar la intel·ligència del nen.

També en ço que respecta a la formació de la voluntat, té de desitjar l'ensenyança escolar actual, tenir en compte les

exigències d'una fonamentació psicofisiològica del nen. L'ensenyança escolar de les classes inferiors s'aplica quasi exclusivament a la voluntat interna del nen, ço que li ocasiona una extremada força d'atenció en l'ordre intel·lectual; i oblidat el desenvolupament de la voluntat psíquica i l'exercici per mitjà del joc i rams tècnics.

* * *

La investigació de les diferències individuals dels nens.— Aquest treball és la base dels estudis de pedagogia experimental. Però, solament una part d'aquest problema, una part essencialment científica, pot servir de fonament pràctic: la part referent a l'*origen i importància de les diferències individuals en la disposició del nen.*

La psicologia de les diferències individuals és un dels problemes més difícils de la investigació empírica de la vida de l'ànima. Els mètodes de la psicologia experimental, per tractar tal problema, no ens exigeixen que fem reflexions generals sobre la possible diferència individual entre els homes, sinó que per l'experiment estudiem d'una manera empírica les diferències que positivament existeixen. En cap punt no es destaca tant com aquí el gran avantatge del procediment experimental en psicologia respecte de la mera observació: l'experiment ens mostra diferències en la conducta psíquica de l'home, en llocs on la mera observació no n'hi troba.

El que ressalta dels resultats objectius dels experiments, són les diferències en la producció i capacitat de les persones sotmeses a l'experiment; i la major part són diferències individuals complexes. Així mateix, quan nosaltres diferenciem sensacions, com matisos de color o altura de sons, no estem en presència de una mera diferència entre sensacions elementals, sinó en presència d'una de les funcions més complicades del distingir, del comparar, del reconèixer, de l'atenció, del reproduir i del declarar; ço és,

l'individu que observa està sempre davant d'una producció complicada. Aquesta producció és allò que, en primer lloc tractem de trobar basant-nos en les diferències individuals entre els fenòmens elementals de la vida anímica. Per aconseguir-ho, l'experiment ens proporciona un ajut directe, ja que a l'analitzar els fenòmens psíquics, s'analitzen també al mateix temps els fenòmens elementals. Un exemple ho aclarirà: Per l'anàlisi de la lectura, per mitjà del taquistoscop, observem que mentre una persona, amb una mirada abraça paraules llargues, un altra solament agafa una part d'una paraula. Es tracta ara de saber sobre quina diferència entre els fenòmens elementals d'aquests dos individus, descansa la diferència de resultats. Com que no pot ésser, per la disposició de l'aparell que la diferència es degui a moviments dels ulls, dita diferència té d'ésser originada per l'extensió i el curs de l'atenció; i l'anàlisi de la lectura confirma aquesta suposició. Tan prompte tinguem aquesta dada, tenim de experimentar sobre les diferències individuals de l'atenció i trobarem també nombroses diferències entre l'atenció de les persones sotmeses a l'experiment; si d'aquestes últimes diferències, no se'n poden treure d'altres més senzilles, les considerarem com a *diferències fonamentals* dels individus; sols ens falta fer després la síntesi d'aquestes diferències obtingudes per l'anàlisi, perquè és necessària pel coneixement total de l'esperit de la persona, i per a tenir una norma en tots els casos concrets que es presentin. Obtingut això, posseïm ja l'explicació de la causa empírica de les diferències individuals.

Els estudis sobre les *diferències fonamentals* individuals, poden tenir divers sentit, ja que les diferències entre els individus pertanyen a molt diverses categories. Els primers que van treballar en aquest problema (p. ex. Kräpelin) generalment, han enumerat solament totes les diferències que nosaltres trobem per l'experiment com a *fonamentals* de l'home i poden ésser mesurades. Demés, moltes de les diferències considerades fonamentals per Kräpelin, no tenen el caràcter de diferències elementals, i

amb més propietat tindrien d'ésser anomenades diferències *constants* o *típiques*.

Els assaigs verificats fins avui per a investigar les *diferències fonamentals* dels individus, i especialment les diferències típiques entre les *individualitats infantils*, s'han separat bastant d'una exposició sistemàtica de les diferències observades; porten encara el senyal de l'origen purament empíric, al qual estan tan units els nostres mètodes d'investigació.

La primera d'aquestes diferències és, segons Kräpelin, la *relació psicofísica* de la producció de l'individu, o sigui abreujat, la *productivitat*; relació que es mesura per la velocitat amb què es verifiquen els fenòmens psicofísics. La segona és la *capacitat d'exercici*, que es pot mesurar per l'augment de productivitat per mitjà del treball prolongat. La tercera qualitat fonamental, que Kräpelin admet, és la *fermesa de l'exercici*, que es mesura per l'augment de la nostra producció a conseqüència de la repetició de proves o actes. La quarta qualitat fonamental és la *capacitat de producció de les classes de memòria* que es mesura pel nombre de «records detallats» que com a efecte d'una determinada excitació externa guarda la memòria i poden ésser reconeguts o reproduïts. Una quinta diferència fonamental és l'anomenada *impressionabilitat* que està en relació íntima amb la capacitat de producció i que es mesura per la disminució de capacitat productiva que origina la interpolació d'una pausa de 15 a 30 minuts, comparada amb la obtinguda per un treball no interromput. Quanta més capacitat de treball perdi l'individu per tal interpolació, més tosca és la seva capacitat d'adaptació. Guarda certa relació amb la impressionabilitat, una sisena diferència que Kräpelin anomena *laxitud*, que es mesura o es determina per la disminució de la capacitat de producció causada pel treball prolongat. Una setena qualitat és la *capacitat del repòs* que es determina i mesura per la recuperació de capacitat de producció en un temps determinat, després d'un treball fatigós.

En lloc vuitè, col·loca Kräpelin una qualitat fonamental, la

son profunda, ço que s'explica per ésser Kräpelin un psiquiatra. Es mesura per la intensitat dels estímuls que basten en cada grau de la son, per a despertar l'individu; per la qual cosa ha construït Kräpelin un aparell especial.

Com a novena qualitat fonamental admet Kräpelin la *torbació* que és la inversa de la capacitat de resistència contra les influències de determinades alteracions en el treball espiritual. Sa intensitat és la inversa de la mesurada per a la capacitat de resistència.

Una desena qualitat fonamental és la *capacitat per a la formació d'un hàbit*, que es mesura i determina per la classe de producció d'una persona després d'haver estat sotmesa a una llarga influència de excitacions pertorbadores.

* * *

Teoria de les disposicions. — Es funda sobre les diferències individuals; comprèn una part teòrica i un altra de pràctica. Part teòrica: el primer treball té d'ésser investigar l'ingènit de la disposició o de l'aptitud, i determinar la seva essència; té de comprendre les disposicions intel·lectuals i té d'analitzar la producció que un home és capaç d'assolir per l'educació i l'exercici. Aconseguit això, podem tractar de fer-nos una idea de la compatibilitat entre les diverses parts de la disposició en els individus.

Un segon punt és la investigació de la disposició en sentit ampli, en el qual s'abracci l'ingènit i l'adquirit: comprèn les qüestions que segueixen:

1) Podem tractar de mesurar la disposició sense atendre a la seva qualitat, o sigui les capacitats espirituals en què es manifesta, ço és, tractar de determinar-la quantitativament, o cercar el *grau de disposició* de l'home.

2) Aquest treball es pot unir amb la qualitat, i llavors s'obté la mesura del grau de disposició en *algunes* capacitats, com disposició de memòria, de fantasia, etc.

3) Podem investigar la disposició d'una manera purament qualitativa. Aleshores, tractarem:

a) Diferències de disposició; i com es reparteixen en els individus. D'on s'obtenen per la classificació de les dites diferències els tipus de disposició o d'aptituds.

b) Com s'arriba a aquests tipus de disposició. Demés, també tenim d'indicar com es reconduïxen les diferències de disposició als seus fonaments elementals: tenim de reconduir les diferències de les capacitats complexes i produccions de l'individu, a les diferències dels processos psíquics elementals dels quals es compon tot fenomen; i així, comprovarem, fins a on sigui possible el que és *ingènit* i el que és *adquirit*. En això consisteix el treball sintètic de la teoria de la disposició.

Això aconseguit, ja ha complert el seu treball la investigació empírica: les disposicions de l'home s'hauran reduït als últims fonaments (treball analític), i per la relació de tots aquests fonaments s'explica com s'arriba a les diferències de disposició (treball sintètic).

També hi ha altres dos problemes: el del desenrotllament de la disposició infantil, per a poder deduir quin grau i quina direcció caracteritza les diferències de disposició dels nens, durant el període escolar. L'altre problema és el de la comparació de les disposicions en els sexes.

Respecte la part pràctica, diu Meumann:

Tan prompte mirem la pràctica pedagògica xoquem amb el concepte tradicional de la disposició escolar. La concepció corrent de disposició o aptitud, es dedueix del comportament del nen en les diverses matèries d'ensenyança; quan compleix les disciplines escolars és apte; quan no, no ho és. Solament en casos molt limitats es distingeix entre els que són aptes i progressen com a tals i els que ho són i per certes causes no progressen (p. ex.: desventurades condicions domèstiques, malalties, ràpida creixença), o perquè els falta probablement aplicació i bona voluntat. Però a l'escola falten en tots conceptes, observacions més universals de les

capacitats de l'alumne, puix que les disciplines de tota escola representen una elecció parcial determinada, de certes manifestacions espirituals, i queden descuidades cert nombre de capacitats de l'alumne; així s'explica com els alumnes, quan són grans mostrin sovint capacitats sorprenents que mai no van ésser sospitades en el període escolar.

També falta la valoració escolar, o sigui l'anàlisi de les disposicions. El que realment s'observa és la producció de l'alumne relacionada amb les suposades causes: aplicació, bona voluntat, etc., junt amb la disposició. Però, tots aquests elements, són tan dèbils per a una comprensió exacta de l'individu, que de cap manera no pot despertar confiança. El millor amb què pot comptar el mestre és amb la valoració intuïtiva de l'alumne, en la qual van mesclats necessàriament molts elements individuals. Però l'escola té importància, perquè el concepte que de l'alumne té el mestre, serveix de punt de partida per a experiments posteriors, i fins com a norma per al bon èxit de l'experiment. Dos francesos, Vaschide i Pelletier, han proclamat ingènuament que les dades del mestre eren més segures que l'examen de les disposicions, per mitjà de l'experiment. Però, tots aquests treballs no poden constituir sinó una qüestió preliminar de les disposicions.

MODEST BARGALLÓ

RUDOLF EUCKEN

Nasqué a Aurich en 1846 i d'ençà de 1874 és professor a Jena. En 1908 tingué el premi Nobel.

Les seves obres més importants que han arribat a atènyer un nombre considerable d'edicions i han estat traduïdes a diversos idiomes són dedicades, unes a la investigació i exposició de les diverses concepcions de la vida que històricament s'han donat, com la tan coneguda *Die Lebensanschauungen der Grossen Denker*, altres a l'examen de les posicions a què han conduït les diverses influències que han obrat en la nostra època, altres finalment, dedicades al desenrotllament dels seus punts de vista originals com les que porten per títol *Grundlinien einer neuen Lebensanschauung*, *Der Sinn und Wert des Lebens*, *Einführung in eine Philosophie des Geisteslebens*, etc. Cal advertir, però, que una línia divisòria precisa entre els diversos grups que hem assenyalat és impossible, car de fet la seva obra històrica i la d'exposició dels corrents espirituals contemporanis estan orientades cap a la fonamentació de la seva obra original. En el transcurs de l'exposició de les seves doctrines que farem més avall, podrem observar com aquesta íntima relació la comporta la seva mateixa posició doctrinal. Per això a la fi de les seves obres històriques s'hi pot trobar sempre un avenç de la seva posició original, igualment com al començament d'una obra original o del plantejament d'un problema s'hi acompanya sempre una demostració de la insuficiència de les posicions històriques i contemporànies per a satisfer les nostres aspiracions.

Eucken ha influït notablement a Alemanya i fora d'ella. No podia ésser altrament, si es té en compte que els seus esforços per a donar a la vida *un sentit i una valor*, responen a una situació real de l'esperit humà, e igual no basten a satisfer les modernes concepcions mecàniques de la vida i del món.

«Una nova concepció de la vida, diu Eucken al començament de les *Grundlinien einer neuen Lebensanschauung* solament es fa precisa, per la convicció que les presents concepcions de la vida no satisfan a la Humanitat.» És evident que les concepcions de la vida que la ciència moderna ha originat, com la concepció naturalista amb la subordinació de l'home a la Natura que el gran desenrotllament de les ciències físiques ha provocat, o la concepció socialista amb la subordinació de l'home a la Societat que ha portat la Sociologia o bé encara una concepció individualista produïda per una reacció contra aquestes posicions, és evident, diem, que cap d'aquestes satisfà totalment l'esperit humà. Certament no és difícil descobrir en totes aquestes concepcions, insuficients en conjunt, aspectes que corresponen en certa mesura a aspiracions parcials de la Humanitat, però això mateix justifica l'intent de cercar una concepció anterior i més profunda en la qual romanguin reunits i en tota llur puresa aquests elements de veritat escampats per camps diversos i fins enemics. La situació actual és apremiant per a l'esperit que oscil·la entre una anul·lació absoluta de la individualitat per la dissolució de la mateixa en una realitat exterior i superior (la Natura, la Societat) i una sobrevaloració de l'individu que conduiria a l'egoisme més inhumà. Si per a evitar aquest conflicte tractem de refugiar-nos en alguna de les antigues concepcions, bé la religiosa que tracta de posar una línia divisòria entre aquest món i un altre món en el qual tota aspiració humana es veu realitzada, bé un Idealisme imanent que espiritualitza la realitat, «que tracta no tant de descobrir-nos un món nou com de mostrar-nos la profunditat i la veritat del nostre», ens trobem que els atacs dels corrents nous del pensament han fet impossible una simple resuscitació. La Humanitat actual, doncs, té de cercar una concepció de la vida que li sigui adequada, que satisfaci les seves més íntimes aspiracions. Això és en el fons el que han fet totes les èpoques que anomenem clàssiques.

Però perquè això sigui possible, cal una superació de la simple

dada concreta; alguna cosa d'aquesta superació es troba ja en les mateixes concepcions actuals malgrat el seu pretingut empirisme: el naturalisme, per exemple, en concebre una interior connexió pels fenòmens naturals que els presta una ànima vivificadora dóna a la Natura una característica que no ofereix la simple experiència, que no ens dóna més que una simple successió de fenòmens; el que considera la Societat com una unitat superior a la qual s'ha de sacrificar l'individu és evident que la concep amb una dignitat que la simple dada concreta no manifesta; i el subjectivista eleva evidentment la individualitat per damunt de la simple donada experiencial: solament així pot fer-la objecte del seu culte. Però totes aquestes posicions ja hem vist que comporten per la seva direcció, certes limitacions de les quals cal lliberar la vida humana. Cal cercar, doncs, la veritat en altres llocs.

Ès evident que l'home és alguna cosa més que un simple producte natural; que l'home representa una superació de la simple Natura; mes quin sentit i quins límits té aquesta superació? Aquí comença la divergència i aquí el desenrotllament personal de la doctrina d'Eucken amplament influïda per Plató i per Fichte com és fàcil de veure.

Eucken afirma l'existència d'un món de l'Esperit amb substantialitat pròpia, del qual participa l'home i en el qual es troba Parrel de les seves més nobles aspiracions. L'existència d'aquest món solament pot demostrar-se pel mètode que ell anomena «noològic» distingint-lo del psicològic. Quina diferència existeix entre aquests dos mètodes, pot mostrar-ho el seu ús en el domini de la Religió. «Voler demostrar psicològicament la Religió és fer-la descansar en els desigs i les necessitats dels homes, però això no condueix més enllà del simple regne humà; condueix més aviat a un regne del somni que a una realitat d'un poder superior al món ennoblidor de l'home. Per això cal portar la demostració de la Religió més aviat a un terreny «noològic», és a dir, mostrar com en la substantivitat de la vida de l'Esperit s'exterioritza un

Poder superior al món, un poder que no solament fonamenta aquell sinó que exercita una reacció, contra les confusions de la Realitat». (1) L'Esperit universal és, doncs, posat de primer antuvi i sols després es justifiquen i s'expliquen els trets que en l'esperit individual comproven la seva existència.

Encken rebutja per la seva posició, la qualificació de misticisme que les consideracions assenyalades semblen justificar l'atribució. No; l'existència d'un món de l'Esperit del qual participa l'home, no comporta en aquest una simple posició contemplativa sinó un esforç constant de realització de la infinitat de la Vida de l'Esperit en la seva situació actual necessàriament limitada. Per això reclama per a aquesta filosofia el nom d'«Activisme».

Aquest «Activisme» és una superació de l'intel·lectualisme perquè no considera resoltos tots els problemes per la simple satisfacció d'exigències intel·lectuals. Mes no pot assimilar-se a posicions com les que accepten l'existència d'una facultat diversa del coneixement (Bergson), car representa una superació, no una contradicció d'aquelles exigències. Per raons anàlogues cal distingir l'activisme de tot Voluntarisme o Pragmatisme car amb tot i coincidir en la seva acció negativa (insuficiència de la intel·ligència), la reducció a la voluntat és més aviat «un retrocés que una superació de les exigències intel·lectuals».

Del contingut d'aquesta brevíssima exposició, pot deduir-se fins a quin punt la filosofia de Rudolf Eucken està motivada en exigències *pràctiques, morals* de la Humanitat actual. No en va diu que «la Moral no solament descansa en la Metafísica sinó que ella mateixa és la més alta Metafísica». No solament la part negativa de la seva doctrina està basada gairebé exclusivament en raons d'ordre moral (insuficiència de les doctrines modernes per a satisfer les aspiracions de la vida, etc.), sinó que també la part

(1) Vegeu *Grundlinien*, pàg. 120 de la segona edició.

positiva està inspirada en els mateixos postulats. El raonament d'Eucken, semblantment al Kant de la *Crítica de la Raó pràctica* sembla concloure del *deure ésser, l'ésser*. Sembla com si tota la justificació vital de la doctrina euckeniana arrenqués del raonament: és així que tal cosa *deu ésser* per a satisfer les més profundes aspiracions de la vida, doncs, aquesta cosa *és*. Argument que admet certament contradicció, però que sols els esperits superficials poden acusar de superficialitat.

J. CREXELLS VALLHONRAT

ESCOLES I TENDÈNCIES ESTRANGERES

Un dels privilegis que pot enorgullir la Catalunya renaixent, és el d'ésser un canal natural per on van a incorporar-s' a la cultura hispànica els corrents ideològics forasters. L'escola escoesa de les primeries del segle XIX^a, a la influència de la qual atribueixen molts de crítics la resurrecció de les lletres catalanes, envaí l'Espanya passant primer per Catalunya. Víctor Hugo i els grans romàntics tingueren a Catalunya els imitadors més purs, ja que no els més grandiloqüents. El realisme mateix, àdhuc en l'exigüitat de la nostra novel·la, ha florit a Catalunya paral·lelament a França, quan a Madrid no en sabien gaire cosa més que les crítiques ampuloses de la senyora Pardo Bazán i les traduccions de la *España Moderna*. I això no obeïa certament a altra cosa que a la pruitja d'universalitat que ha caracteritzat sempre l'esperit català.

Més recentment i més palesament s'ha produït de nou aquest estar atent a les novetats ideològiques, quan a Catalunya s'ha seguit amb inquietud i delectança, amb torbament i amb delit, si voleu, el procés de les escoles literàries franceses de fi de segle. Avui aqueixes escoles estan en plena vigoria a Castella, axí com en els domenys espirituals de Castella, ço és, en les Amèriques de parla castellana; ço que potser s'està realitzant per darrera vegada, per tal com la capitalitat literària del castellà corre greu perill de desplaçar-se a alguns milers de llegües més cap a ponent.

Iniciadors moltes vegades, transmissors sempre, sense abandonar, però, l'obra de restauració de l'esperit nacional que s'han imposat, els nostres escriptors — i a la davantera els poetes de les darreres generacions — estudien i comenten amb gran interès, en aquests moments, les tendències estètiques que a Europa han aparegut després de l'anarquia literària que a França caracteritza els cinc o sis anys anteriors a la gueira, i contra la qual s'alçaven,

agressius, els joves neocatòlics de la *Nouvelle Revue Française*. La més famosa d'aquestes tendències, la que constituí el *dernier cri* dels cercles literaris i artístics, és la coneguda amb el nom de *futurisme*.

Com a escola literària, el futurisme només ha fet adeptes a Itàlia, — son propulsor és un italià aclimatat durant molts anys a París. — Potser no hi ha hagut a Itàlia el mateix desgavell literari que a França hem pogut observar, però certament calia que en la península transalpina es produís una reacció contra el morbus moral i literari de l'estètica dannunziana. Les gents, a Itàlia, ens deia un dia un bolonyès que trobàvem anant de viatge, estan malaltes de literatura. Malaltes de literatura ho han estat arreu del mon les multituds alfabetes d'aquests darrers anys — ço que no diu per les nostres terres hispàniques, on es troba encara, fins en les grans viles, gent que no sap de lletra.

Accentuant més encara la desorientació universal que es produí a l'endemà del simbolisme, el futurisme italià volgué reaccionar contra la morbositat esmentada, rompent de cop i volta totes les fórmules estètiques i morals que el neoclacissisme de darrera hora havia posat en vigor i que tendia a degenerar en un pseudo-romanticisme dissolvent que no elevava pas, com el ver romanticisme, l'exaltació individual, sinó que deprimia l'esperit en devenir amorfe i deliquescent. «Tot està en ço que ve. Res no hi ha en ço que ha passat.» El clacissisme, és a dir, tot el que tendeix a la continuïtat d'una cultura i arrela en un fonament històric, és lletra morta per als futuristes. «Els elements essencials de la nostra poesia, afirmen, seran el valor, l'audàcia i la rebeldia. La literatura ha afirmat fins avui la immobilitat pensativa, l'èxtasi i el somni; nosaltres volem exaltar el moviment agressiu, l'insomni febricitant, el pas gimnàstic, el salt perillós, el cop de puny.» Així parlaven.

Altra cosa no es desprèn d'aquest credo, en l'aspecte literari, sinó que els futuristes no volen expressar el pensament *fet*, com la paraula humana vol que s'expressi, sinó que pretenen mostrar el

pensament com una acció i manifestar-lo *mentre s'està fent*. Els sentiments, els conceptes que provenen d'una cosa pretèrita resten d'aquesta faisó exclosos de l'expressió literària. La memòria no existeix, per als futuristes. «El temps, l'espai, són morts», clamen a grans crits. Mes ells es mouen en el temps i en l'espai, encara que pretenguin desconèixe'ls, car sols en l'espai i en el temps *es va fent* el pensament que volen revelar i l'estètica que volen fer triomfar.

Rompen els motllos literaris — els sintàctics primerament, els analògics després — els futuristes han arribat a fer de la literatura una grafia capriciosa de paraules soltes o de grups de paraules, d'anagrames, de «fugues de conceptes», que ha donat lloc a dugues noves escoles literàries no ben delimitades encara, l'eclosió de les quals s'ha manifestat a França. Tals són el *cubisme literari* i el *nunisme*.

Així com el cubisme pictòric tendeix a la purificació de la forma, cercant, per dir-ho així, la seva racionalitat, és a dir, la seva explicació palesa i latent, així també el cubisme literari tendeix, diuen els qui el professen, a fer triomfar un art directe, que parli de per si i que de per si plagui i convenci, un art que aclareix i justifiqui fins a la nitidesa els conceptes, les impressions, les sensacions: una literatura que, essent el contrari d'un realisme, sigui un art de realitat, excloent de l'obra tot element impur, sacrificant la brillantor que la retòrica sol·licita, extirpant d'ella tota decoració supèrflua i tot efectisme.

El cubisme literari té de comú amb el futurisme la condensació dels conceptes, la revelació de les idees per meres suggestions. Així és que defuig tota descripció, per tal com la descripció, segons els adeptes de l'escola, destrueix, i el cubisme tendeix sempre a construir. Però el cubisme ja no preté expressar les coses *fent-se*: les expressa ja fetes, però nues, sense comentaris, sense interpretacions, sense subjectivismes de cap mena, sense lligams que les encadenin, fora, també, del temps i de l'espai. La «fuga de conceptes», per tal com amb ella es prescindeix dels conceptes inter-

mediaris i que fan ofici de vehicle, és també un procediment utilitzat amb gran amor pels cubistes, els quals arbitràriament demanen a la vida els elements de realitat que li calen per crear l'obra d'art, de faisó que sembli haver nascut per si mateixa, sense un esperit ordenador que la presideixi, sense la mà del plasador que la faisoni. L'objectivisme d'aquesta joveníssima escola, que al revés del futurisme, proclama un art fet de disciplina i d'austeritat, un art que construeixi i defineixi per si mateixa, sense recórrer a elements subjectius, tendirà probablement, sense presumir-ho, a revertir el gust vers les fórmules clàssiques i universals, després d'haver-ne eliminat tot element personal o anecdòtic.

L'altra branca del futurisme que, com el cubisme literari, ha brotat en ple París en mig del trasbals de la tragèdia, és l'apel·lat *nunisme*, o art d'actualitat. L'actualitat dels nostres temps expiatoris és, a França, d'una tan intrincada complexitat espiritual, que alguns poetes novells, presos en sa infinita xarxa, volen oblidar tot lligam amb el passat per a viure més intensament el moment actual. Aquest oblit, però, és sols aparent, car el nunisme no vol pas rompre el passat ni desconeixe'l. Tampoc no vol obrir violentament les portes de l'avenir, com el futurisme. El nunisme s'accontenta amb l'avui, amb l'instant que s'escola, i vol, en l'instant aqueix, revelar l'infinit que s'hi enclou. Així la poesia nunista vol manifestar-se mentre es fa. En això és ben bé filla del futurisme: però si el futurisme no coneix el temps, el nunisme coneix i exalta el temps present. El món, per als nunistes, és un espectacle, i subjectivistes que són, no els interessen precisament els canvis que en el món es produeixen, sinó la manera com l'escriptor els comprèn o els veu. «L'objecte nou no significa pas una novitat: la novitat rau en l'esperit que concep l'objecte, antic o modern.» D'aquesta faisó pretenen, com els cubistes, anar a la veritat de les coses, no a la apariència llur.

Una de les fórmules cares als nunistes és aqueixa: «Fer obra d'art és crear, no copiar.» D'aquesta guisa veuen la veritat en la

realitat pensada, no pas en la realitat aparent de les coses. I a tan alt grau arriba l'optimisme que informa l'escola, que gosen afirmar que voldrien fundar un humanisme nou, basat en la coneixença del passat, està clar, — ço que els allunya dels futuristes italians — i pretenen que aquest humanisme «posi les lletres i les arts d'acord amb l'avenç de les ciències i amb els nous mitjans materials que l'home té a la seva disposició». Aquest nou humanisme no desconeixerà, no negarà, no destruirà pas l'humanisme clàssic, però tampoc no el continuarà. Florirà al seu costat, prosseguirà una ruta paral·lela, de la mateixa manera que en la mar poden pendre idèntica direcció, sense topar mai, la vela de la trirrema i el periscop del submarí.

La poesia nunista pren directament sos components de la natura, no per reproduir-los més o menys disfressats segons el lirisme amb què el poeta els orna, sinó per a utilitzar-los directament en l'obra a fer, en l'obra que per si sola es crea pel fet de l'acoblament d'aitals elements. En concebre aquest aacoblament, en la forma de produir-se, rau l'essència del nunisme. Així tenim que amb tot i pendre elements purament objectius, fa obra eminentment objectiva i anecdòtica, obra romàntica i d'exaltació individual.

El futurisme pròpiament dit no ha estat més que un clam de revolta, i la seva ideologia, anàrquica en tots conceptes, fins en son deliri imperialista i dominador, ha passat ja. Resten en peu, però, i cada dia amb més tendència a separar-se i a definir-se, les dues escoles a què ha donat lloc el futurisme en bifurcar-se: el cubisme i el nunisme. Avui encara aquestes dugues tendències tenen molts punts de contacte, però miren ja vers horitzons distints, en el límit més remot dels quals, hi ha, en l'un, el clacissisme tradicional; en l'altre, el romanticisme individualista. A mesura que evolucionin, les escoles aqueixes perdran en amplitud ideològica, però guanyaran en fermesa de procediments, i no serà estrany que ans d'arribar, difuses i agotades, a l'extrem remot a què fatalment tendeixen, deixin profitós rastre de llur pas, incorporant a les

noves literatures elements estètics i emotius no sospitats encara. Estem a la vetlla que es produeixin fenòmens anàlegs als que s'han produït en pintura, volem dir que, en desaparèixer, per caduques, les escoles de darrera hora, poden deixar tanmateix a l'art, en general, en possessió de noves valors estètiques que ja ningú no podrà desconèixer.

Sospitant les noves messes que en les literatures foranes rossegen ja, mants esperits inquiets de la nostra terra s'apliquen, com dèiem en començar, a comentar, traduir i àdhuc a imitar, futuristes, cubistes i nunistes. Una vegada més les novetats literàries entren a Espanya pel canal de Catalunya. Prou sabem, tots plegats, que ni nunistes ni cubistes han de fer escola aquí; però tots presumim que d'aqueixos aires renovadors que de fora ens arriben, en pot resultar quelcom de profitós, i vetaquí: preferim heure les primícies d'aquèst profit que no que després ens en donin només les escorrialles.

A. MASERAS

CURSOS MONOGRÀFICS D'ALTS ESTUDIS I D'INTERCANVI

LA HISTÒRIA I LA HISTÒRIA DE LA CULTURA

Formant part de la sèrie de Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi, va donar el Sr. d'Ors, el maig 1917, el seu anunciat curs sobre «La Història i la Història de la Cultura».

En la primera lliçó tractà el Sr. d'Ors de delimitar el camp de la Història, ja que el primer problema que es presenta és el de saber quins fets seran històrics i quins no.

Els antics sols prenen com a fet històric aquell que es relacionava amb les dinasties regnants, convertint-se, per tant, la Història en una successió de biografies i narració de batalles. Aquesta manera de fer Història, encara que incompleta, tenia, però, l'aventatge d'estar subjecta a un límit.

Contra la teoria antiga vingué una reacció a darrers del segle XVIII en el sentit que la Història té de comprendre els costums, la nació, el poble, els habitants, etc., naixent d'aquí la *demografia*. Eixamplant-se el límit s'arriba a l'exageració de l'historiador escandinau Tröl (1889) que ha caigut en la minúcia, introduint-se fins en els fets de la vida privada. Té deu volums la seva obra, i un d'ells dedica unes 400 planes a tractar de les núpcies. En aquesta obra no hi ha límit fixat; l'autor s'estén tant com li plau i sols es val del seu criteri particular per a saber quins fets han d'ésser relatats i quins no.

Després d'alguns comentaris sobre la manera com interpreten certs historiadors el camp de la Història, passa el Sr. d'Ors a tractar de la Història de la Cultura

La qüestió de la constitució científica de la Història de la Cultura és nova.

El problema de la cultura és problema constant de la humanitat, però no té tractadistes; sols alguns alemanys se n'han ocupat. S'explica el retard, perquè correspon a una etapa superior de la reflexió. L'home, per exemple, respira, però tarda a tenir consciència del que fa i a poder descriure la respiració.

En tractar d'estudiar la Història de la Cultura amb aspecte sistemàtic, es presenta el problema de conèixer quin serà el caràcter d'aquesta branca del saber.

En nostres dies es presenta una temptativa de sistematització d'Història de la Cultura amb caràcter de Filosofia. La producció de la cultura, però, és fenomen de vida i, per tant, és mala cosa estudiar-la per abstracció. Donada l'extensió en què es presenta, cap el considerar-la com a ciència experimental; però es comprèn de seguida que no pot ésser-ho en absolut sinó en algunes de les seves manifestacions. Resta el problema de si serà ciència d'observació o de si es podrà identificar amb la Història. La qüestió es fa més difícil en arribar a aquest punt. Si donem dret a la observació, la convertim en ciència autònoma.

Croce afirma la identitat entre la Història i la *Ciència de la Cultura* considerant aquesta com a pura Història. Adoptant Croce aquesta posició, nega l'*existència científica* de la Ciència de la Cultura amb la qual cosa resulta infidel al seu mestre Hegel; ja que, segons la teoria hegeliana, queden identificades la Filosofia i la Cultura i, per tant, és reconegut el caràcter científic d'aquesta. Els grans fets de la Cultura poden ésser tractats segons *logos*. La Cultura serà, doncs, una ciència.

El Sr. d'Ors creu, no obstant, que és també un perill identificar la Història de la Cultura amb la Filosofia. La Història de la Cultura, diu, és ciència filosòfica, però no Filosofia. La Història de la Cultura té objecte especial, concret i particular.

Aquesta delimitació del camp de la Història de la Cultura pot suscitar la Psicologia. Cal tenir en compte, però, que té de ser ciència dels productes culturals i no pròpiament ciència de l'esperit.

Col·locat en aquest punt, el problema pot rebre diferents solucions legítimes i satisfactòries. La solució que dóna el senyor d'Ors a aquesta qüestió consisteix a partir d'això, que la Psicologia comença per l'observació i va seguint en gradació, o millor per procediment genètic, fins arribar a la seva plenitud.

Considera en ella tres moments o estàdiums. En el primer, diu, trobem l'*observació*. En ell se'ns presenta l'esperit com a agent passiu (podent-se acceptar en principi la teoria associacionista.) En un estàdium superior ens trobem amb el *problema de les causes*. No es presenta l'esperit com a autòmata, sinó amb vida i relacionat amb la part biològica; no es pot resoldre el seu estudi en equacions perquè la vida escapa a tota temptativa de mesura. Aquest moment és com una revisió del primer estàdium.

En la tercera posició considera l'esperit en les seves produccions, quan es presenta com a creació, trobant-nos de ple en la ciència psicològica. Aquesta classificació dóna origen a tres etapes successives: 1.ª, *mecànica de l'esperit*; 2.ª, *biologia o entròpica*; 3.ª, revisió de les anteriors i visió de l'esperit com a creació continuada, que, per parlar com Aristòtil, podríem anomenar «*poètica de l'esperit*». Dintre d'aquesta tercera part i constituint-la, pot considerar-se la Ciència de la Cultura amb l'única salvetat, de caràcter metodològic, no bàsic, que poden separar-se'n dues branques: Mitologia i Filologia, que per raó del seu desenrotllament i extensió, poden formar ciència a part.

Podria, però, presentar-se una objecció en el sentit que la Ciència de la Cultura suposa la producció col·lectiva i la Psicologia la producció individual. Contra això, diu el Sr. d'Ors, tenim l'autoritat d'alguns autors, Wundt entre ells, que han treballat sobre Psicologia de la Cultura i també la posició idealista que nega l'existència de l'esperit individual per a proclamar la universalitat de l'esperit o teoria de l'esperit únic.

* * *

Delimitat ja el camp de la Història de la Cultura, tracta el Sr. d'Ors, en la segona lliçó, de caracteritzar la matèria que la forma i d'averiguar si filosòficament és possible donar un concepte clar de la Cultura.

El lloc en què quedà situat, en la lliçó anterior, l'estudi de la Cultura, ja ens dóna un indici per arribar al seu coneixement. No es tracta de l'estudi d'entitats passives, sinó d'una activitat. Sembla que al dir això es dóna origen, en principi, a una separació entre Ciència i Cultura. En efecte: hi ha oposició entre el món de representació constituït per vàries etapes, que forma la Ciència, i el món d'activitat que suposa la Cultura.

La reforma i revolució socràtiques — separació de la cultura dels sofistes i eleates, posseïdors de gran ciència, però de caràcter racionalista, no viu ni pràctic, d'una cultura més pràctica assequible a tothom — deuen entendre's en aquest sentit de separació de Ciència i Cultura. En ella trobem la separació del saber *sofia* de l'amor al saber *filo*; es passa de la contemplació, pròpia de la Ciència, a la pura vivença que és inherent a la Cultura; d'allò que és resultat a allò que és viu; de l'*opus* a l'energia. Aquesta reforma socràtica enclou una delimitació del camp de la Cultura. La cultura socràtica, que no és ja ciència, no és tampoc diletantisme; no és tan sols *filo* sinó *filo* i *sofia*, amor i saber. Sòcrates separa el savi de l'aspirant, però vol un lligam entre la ciència pura i l'aspiració a ella. La Cultura es troba compresa entre la passivitat i l'evaporació o diletantisme; és una *vivença*. La posseirà l'irònic, l'artista, que donen als dogmàtics l'exemple d'una vida.

La característica de la Cultura és que tendeix sempre a la unitat. Si una època comporta dintre els diferents camps científics veritats que no es poden conciliar i és esclava del principi de contradicció, no pot realitzar la unitat. Però quan es passa de l'esfera de la Ciència a la de la Cultura, que viu per sobre de les deficiències, el principi de contradicció pot ésser superat.

Suposem que un home ha arribat a posseir la llista de paraules

explicades, continguda en un diccionari enciclopèdic: coneixerà detalls que cap savi no coneix, però no serà home culte, perquè tindrà retallades idees disperses, nocions separades, que no es transformaran en veritable cultura fins que assimilades i ignorades les definicions, li quedi la substància incorporada a la vida espiritual i transformada en vida pròpia.

A l'home citat que ha begut tan sols en les fonts del diccionari enciclopèdic, oposa el Sr. d'Ors la figura d'un artista que pot ésser, per exemple, un artesà del Renaixement: tindrà com a instrucció, situació inferior, si volem, a la d'un noi d'estudi dels nostres temps; res no sabrà de llei de gravetat, de Geografia, de Història Natural, fins potser desconeixerà el descobriment d'Amèrica... Aquest home, però, no serà un ignorant; amb nocions preses de la vida i de l'experiència pràctica, es formarà un concepte clar del món, que li servirà de Filosofia. Tindrà un fons catòlic; haurà sentit llegir el Dant, Petrarca; tindrà secrets d'ofici donats pels seus mestres; podrà conversar amb personatges de l'època, artistes, cardenals, etc.; coneixerà Història Sacra, Mitologia; estarà ben informat de política; sabrà de Boeci... Entre aquestes coses s'haurà format de manera que entrarà dins d'una vivença d'idees que li guanyarà el nom d'home culte.

La Cultura es presenta, doncs, com a vivença, com a unitat i també com a síntesi. En el seu caràcter de sintètica té la Cultura una altra nota que la fa separar encara de la Ciència. La nota d'ésser essencialment crítica. Una ciència qualsevulla no té dret per controlar els principis d'una altra ciència. La Física podrà discutir problemes de Física, però no de Geografia, d'Història, etc. La Filosofia, entesa com a tècnica, tampoc tindrà criteri propi per judicar nocions d'altres ciències. Però com que una ciència no és estranya a l'altra i trobem que, per exemple, en la Física es parla de Ptolomeu, Copèrnic, etc., serà precis buscar la seva situació històrica, la qual cosa sols serà possible considerant tota ciència des del punt de vista més ampli de la Cultura. Tornant a l'exemple del diccionari, trobarem que tindrà nom i

biografia de Ptolomeu, de Copèrnic, descripció de l'univers, etc.; però no bastarà per a donar-nos la vivença de l'estat actual cosmogràfic i no en serem cultament informats. Aquest coneixement necessita control, el qual solament li pot donar la Cultura en el seu caràcter de crítica i de vivença.

Altra nota que caracteritza la Cultura, és la d'*ironia*: no ironia com a nota literària, sinó ironia de caràcter socràtic, semblant a la posició d'un home grec religiós i piadós davant dels seus déus: té creença en ells, però no ignora que són fills del propi esperit. Quina devoció els podrà portar? La que tot esperit deu portar a una adhesió, a una tendència, a una aptitud espiritual. Ironia és, doncs, adhesió (no conformitat absoluta) que es porta a un principi que hom sap creat amb dret a dominar-lo, no a obeir-lo; per tant, en la seva acceptació hom deixa sempre un marge. A això es refereix el Sr. d'Ors en dir que la Cultura té per essència caràcter irònic. L'home de ciència moderna creu, practica una determinada Geometria, però els treballs de Poincaré, etc., li n'han demostrat la seva relativitat deguda a necessitats fisiològiques.

Es corrent considerar en tota ciència els tres moments de tesi, antítesi i síntesi. Però en la Cultura, mitjançant la posició irònica, no és necessari esperar la realitat dels tres moments, sinó que tota tesi porta en ella l'antítesi i la síntesi. En Filosofia pot ésser això discutible, però en Cultura és precís, diu el Sr. d'Ors, deixar tota objecció, perquè es té de viure de seguida i no es pot esperar la solució: cal improvisar una unitat. Segons Hegel, el poble grec representa la *tesi*, l'Edat Mitjana l'*antítesi* i el Renaixement la *síntesi*. Però l'home grec no podia esperar la síntesi, tenia de viure i solament podia fer-ho deixant un marge.

El món de la Cultura és sempre món d'unitat i de col·laboració. Només en sentit propi pot tractar-se de cultura individual. En realitat, sempre es tracta d'una obra de caràcter general quan es parla de modificació en el món de la Cultura. El Paganisme, el Renaixement, tenen per escenari la humanitat. Quan es

parla d'un home culte es fa referència a un conjunt de saber o a la participació d'aquest individu dins un món general. L'existència de pobles salvatges i bàrbars no és obstacle a la universalitat de la Cultura. La seva universalitat no és de fet, sinó de dret; no es refereix que al costat del poble culte n'hi hagi un altre que no ho sigui, sinó que en el poble a on té estada la Cultura es presenta aquesta amb caràcter universal.

Els productes de la ciència tenen el caràcter d'ésser fungibles. La Física de Newton en ciència pura, és ja inútil. Però, de què depèn que les obres de Newton siguin encara llegides? És que hi ha una esfera distinta de la ciència en què els principis no són fungibles, sinó infungibles. Aquesta és l'esfera de la Cultura, en la qual les obres de ciència i d'art conserven la seva valor a través dels temps com a productes espirituals. El producte que en ciència es pot refusar en Cultura conserva el seu valor.

Altra nota de la Cultura, que pot considerar-se com a complement de tot el que s'ha dit, és la tolerància per les contradiccions futures. Sempre s'ha vist que la tolerància va anexa al viure de la Cultura i que inversament, la presumpció és pròpia de la Ciència. La Ciència té de refusar les opinions que s'aparten del seu cos de doctrina; l'evolucionista considera fora del terreny de la biologia el que s'oposi a la teoria per ell mantinguda. Però en el camp de la Cultura l'evolucionista i l'antievolucionista poden viure plegats en un estàdium superior. Com a última nota assenyala el Sr. d'Ors per la Cultura, la contínua creació de valors — entenent per valor el caràcter atribuït a les coses en relació a una subjectivitat o preu general humà. El caràcter essencial de la Cultura és traduir-se indefinidament en canvi de valors. Fins els mateixos principis del *bell* i del *bo* estan subjectes a canvi en el món de la Cultura. Al passar del Paganisme al Cristianisme, el sentit del bell sofreix una gran alteració; en el camp de la iconografia desapareix la perfecció de l'estudi del cos humà assolida pels escultors del Paganisme. En l'esfera del bo canvia radicalment el sentit de la felicitat; hom fuig del plaer sensual per

anar al sacrifici. El Renaixement suposa també un canvi radical, si bé en altre sentit. Això no és propi de la Ciència, ja que la seva característica és la d'un estancament; no surt d'uns motllos donats. La gran transformació cosmogràfica del Renaixement, per exemple, no té gairebé ressonància en la Ciència. El temps segueix comptant-se de la mateixa manera després de Copèrnic; també segueix igual el calendari, el rellotge, la navegació. El descobriment d'Amèrica no fa que sigui deixat el sistema de Ptolemeu en la Universitat de Salamanca. En canvi, en l'esfera de la Cultura, quin canvi representa la visió coperniana! Produeix com a resultat la Reforma, el Barroquisme, el Romanticisme; transforma el món moral: recordem Rousseau, la Filosofia...; tot és fill de Copèrnic; i si avui es tracta de revolució en sentit contrari, podem ben dir que té caràcter de reacció. En aquest món de la Cultura tot canvi de noció té una ressonància.

* * *

En la tercera lliçó parla el Sr. d'Ors dels principals tractadistes de la Història de la Cultura i de les idees més importants per ells exposades.

Com a primera tendència a la constitució de la Història de la Cultura, diu, trobem l'ampliació del subjecte de la Història. Herder, l'autor de la *Filosofia de la Història de la Humanitat*, troba estret el camp de la Història; Giambattista Vico, el precursor del segle XIX, entaula les grans discussions sobre el subjecte del llenguatge i la seva evolució; sobre si la poesia popular té caràcter autònom o és deguda a algun autor oblidat. En aquesta època trobem ja la Història no com a relació d'anècdotes, sinó com a revelació continuada de Cultura. Amb el filòsof Riehl s'arriba a una especialització de la Història de la Cultura, amb la salvetat, però, que no la considera ciència constituïda sinó *ciència de l'avenir*. Seguint aquesta tendència, la qüestió es fa de realitat. Comença a veure la llum una revista dirigida per Steinhaus

sota el títol «Arxiu per la Història de la Cultura». No deixa per això Steinhaue de considerar la Ciència de la Cultura com poc definida, però diu als que en dubten: Tampoc la Història té ben retallat el seu objecte, i malgrat d'això veiem que ningú no la nega.

Després d'aquesta temptativa de constitució independent de la Història de la Cultura, se li presenta encara una oposició. Cap a l'any 1888 va sortir una obra de Schäffer en què negava l'existència autònoma de la Història de la Cultura dient que s'identificava amb la Història Política i considerava l'Estat com a orgue de realització de la Cultura, basant-se en això, que tot el que té caràcter col·lectiu ha de venir de l'Estat. Es discuteix bastant aquest punt. L'any següent es publica una obra de Gothein en la qual estableix distinció entre la Història de la Cultura i les històries populars i nega que la Cultura estigui identificada amb la vida de l'Estat. Considera Gothein que la esfera pròpia de la Cultura és la idea i presenta una fórmula que s'ha fet bastant famosa i que diu: «la Història de la Cultura, en la seva forma més pura, és una història de les idees». De moment fou Gothein qui va tenir més avantatge en aquest terreny de sistematització de la Història de la Cultura i sembla que s'ha donat ja un gran pas. Malgrat d'això rebrota encara la fórmula de Schäffer: així trobem a Croce que nega l'autonomia de la Ciència de la Cultura per a fer-ne una simple Història. A la teoria que la Història de la Cultura té de reduir-se a una Història política oposa el Sr. d'Ors les següents raons. Diu: si bé és cert que els canvis en les idees polítiques és tradueixen en canvis en la Història de la Cultura, també es pot creure, que inversament, és la noció d'Estat que és absorbida per la Cultura. Hi ha les mateixes raons per creure que la Història de la Cultura absorbeix la Història Política, com per creure que és aquélla absorbida per aquesta. Les nocions de causa i efecte no són gairebé mai separables. Tots sabem que és molt difícil dir si són les idees que influeixen en les obres artístiques o bé si són aquestes que influeixen en les idees. És indubtable que les obres literàries purifiquen el llenguatge

del carrer, però no es pot negar que, a son torn, la literatura pren mots del llenguatge popular. Remuntant-nos a una època passada cap la pregunta de si Corneille prenia el seu verb florit del palau o bé si era el palau que rebia la influència del poeta. Tan estreta és la relació entre la causa i el seu efecte.

Altre objecció que presenta el Sr. d'Ors a la idea d'una fusió de la Història de la Cultura i la Política és que es nota sempre absència de sincronisme entre els mons polític i de cultura. La generalitat pren més gran volada i les idees polítiques queden sovint arrassagades. En la Edat Mitjana la cronologia cultural i la política estan molt lluny d'ésser paral·leles. La Història Política té d'esperar cinc segles abans que l'Edat Antiga es clogui, mentre que en el món de la cultura es cloqué amb l'adveniment del Cristianisme. Inversament poden també en algun cas les manifestacions polítiques avançar l'esfera de la Cultura. Per exemple, trobem un Carlemany, les obres del qual moren per falta d'ambient. «Senyor, li diu Alcuin, no depèn de vós ni de mi el fer de França una nova Atenes.» La seva temptativa política precedia a realitats que en la esfera de la Cultura no havien de florir fins al segle XIII. Alfons X d'Espanya, amb la seva obra jurídica, davança de molt els seus temps. El mateix Carles III, en decretar contra l'ús de les capes, marca una divergència entre la manera de pensar d'ell i la dels seus contemporanis.

Veiem, doncs, que sigui en el sentit que es vulgui sempre es troba entre les dues històries, la política i la de la cultura, un fons d'anacronisme que impedeix la seva fusió. Els mateixos pobles moderns tenen també visible l'anacronisme en les dues esferes. Encara que en la actualitat es tradueixen de pressa les manifestacions d'un món a l'altre, hi ha distància suficient perquè no es puguin confondre.

Després de diverses reflexions, conduïdes a demostrar l'existència autònoma de la Història de la Cultura, fa el Sr. d'Ors un breu estudi comparatiu de la Cultura pròpiament dita, la Història i la Prehistòria.

Com el seu nom indica, la Prehistòria precedeix la Història. Però, quin és el criteri de separació? Interinament, diu el Sr. d'Ors, es pot anomenar document prehistòric el que no té caràcter d'inter-nacionalitat i document històric el que presenta aquest caràcter. Amb tot i existir una diferència de fet entre la Prehistòria i la Història, i àdhuc entre aquesta i la Cultura, poden considerar-se com etapes successives d'una mateixa unitat, i fins podríem dir que constitueixen un epifenomen.

Els pobles, per la continuïtat dels esdeveniments, han passat de la Prehistòria a la Història i d'ella a la Cultura.

Primerament els pobles recorden i fan que els seus productes passin a socials, posteriorment agafen *dolor nova* i de la consciència d'unitat passen a la de continuïtat, que no és ja un producte natural ni social, sinó de Cultura. Això permet la distinció entre pobles Salvatges, Bàrbars i Civilitzats, que es sol considerar apreciació de matís, però que té caràcter tècnic quan hom pren com a Bàrbars els pobles que han arribat a l'etapa de la Història, però no a la de la Cultura.

Acaba el Sr. d'Ors dient que la Cultura presenta avui, amb motiu de la guerra, un espectacle de suïcidi. Sembla que els homes tornin a la subordinació antiga. Però la Història de la Cultura, diu, no pot subjectar-se als interessos polítics. La humanitat ha reconegut dispersions tant o més grans que aquesta, la de l'Any Mil, per exemple, però l'endemà de l'Any Mil, aquesta Europa abatuda, s'uneix i es llença a l'empresa unitària de les Creuades. Nosaltrès, diu el Sr. d'Ors, treballem també en espera d'una creuada que renovi la consciència d'una unitat que sembla avui perduda.

CARME MONTANER

L'EDUCACIÓ DESPRÉS DE LA GUERRA

J. H. Badley, Headmaster del Col·legi Bedales a Cambridge, en un alt estat de consciència acaba de formular amb son llibre recentísim *Education after the war* una síntesi notable de conducta a seguir en matèria d'educació després de la guerra. Certament ell es refereix al seu país, però Mr. Badley ha tingut tan bell desig d'apuntar els fets, ha sabut alliberar talment el seu esperit de prejudicis, de subjectivismes i de tota idea que no tingui via franca de possibilitat en els casos actuals i ha cenyit el problema d'una faisó tan decidida i precisa, que els seus mots vénen a pendre al cap de poc un to universal i no s'allunya gaire de semblar-nos que som nosaltres mateixos que parlem de coses nostres. En el seu llibre, prou curt i sobri, hi posa encara un resum sintètic, que és el que a nosaltres ens plau de traduir. Diu l'autor en el capítol V, que titula «Sumari»:

«Fins ara hem raonat sobre les línies cabdals de millora en educació, sigui en l'aspecte nacional relacionat amb qüestions d'organització, sigui del punt de vista individual llegat amb fins i mètodes i amb l'esperit de l'ensenyament. Per enfocar bé el que fins aquí hem considerat ésser necessari o convenient, ens serà de bon ajut una petita recapitulació.

Un sistema nacional complet d'Educació tindrà:

I. Aspecte nacional de la educació. 1. Escoles maternals.

1. Per abans dels set anys, escoles maternals on assisteixin tots els infants que a casa no puguin rebre educació semblant, regides, fins on es pugui, segons els principis cabdals de la Dra. Montessori.

2. Escoles elementals.

2. Per després dels set anys, fins als catorze, escoles elementals pels que en sortint de l'Escola hagin de guanyar-se la vida en un treball productiu i fins als dotze pels que hagin de seguir estudiant almenys fins als 18 anys en la segona ensenyança, o més endavant en la Universitat. En aquestes escoles les dues coses més necessàries són una gran reducció en el nombre de classes a fi que l'ensenyament sigui lo més real possible i una millora en la posició dels mestres per mitjà

d'un augment de salaris i d'uns avantatges en la condició personal prou importants per aconseguir atraure els millors esperits en la que hauria d'ésser la millor professió del país.

3. a) Pels alumnes del primer dels tipus que hem esmentat, en els anys dels 14 als 18, escola de perfeccionament, l'assistència a la qual una part del dia que no sigui únicament el vespre després de les hores de treball, es faci obligatòria per a tothom. Cap minyó ni fadrina no podran ésser empleats si no és amb la condició que la dita assistència sigui possible i fàcil, i, tant com es pugui, tota col·locació en aquesta edat haurà de tenir amb la col·laboració dels patrons, un caràcter essencialment educatiu. En l'escola de perfeccionament el fi de l'educació no ha d'ésser únicament utilitari, sinó més aviat deu pretendre ampliar horitzons i desplegar la personalitat dels deixebles. En les escoles tècniques, l'admissió a les quals deu ésser encertadament posada després dels setze anys o sigui havent cursat quatre anys d'ensenyament secundari, l'especialitat ensenyada haurà d'ésser tractada amb la major elasticitat i deurà tolerar un temps oportú pels estudis que exigeix l'educació cívica.

b) Dels dotze als setze anys pels alumnes del segon tipus que hem esmentat, i fins als divuit anys per aquells que poden dedicar més temps a llur educació professional, hi haurà escoles secundàries que donaran els primers quatre anys, o sigui fins als setze anys, un programa ampli de cultura general que garanteixi una sòlida fonamentació per qualsevol especialització posterior i que permeti descobrir la capacitat i les tendències individuals; i en els dos anys últims facilitaran una tria de programes especials que s'adiguin a les tendències manifestades anteriorment i a les necessitats de la carrera futura, però sempre mantenint alguns cursos generals, sobretot d'història i de literatura, comuns a tots els programes.

4. Dels divuit anys en amunt, hi haurà les especialitats i a més, pels que ho puguin aprofitar, un curs universitari, complement essencial de la dita especialització.

4. **Universitat.** En aquest sistema nacional, encara que es deixi lloc a institucions especials com Oxford i Cambridge i les més antigues escoles públiques principalment reservades a una classe particular, un tipus d'ensensa-

ment prou elevat i una educació prou generosa, però sempre damunt d'una base enterament democràtica, planejats per les exigències del comerç i de la indústria no menys que per les necessitats professionals, faran que estiguin a l'abast de tots i el benefici dependrà no de les circumstàncies de llinatge o de riquesa, sinó tan sols del valer personal i de l'interès de la Nació en el ple rendiment de les dites institucions.

En lloc, per tant, de la vella idea d'una educació de viarany estret, necessitem la nova concepció d'un ample camí ral pel qual tots hem d'anar plegats fins que es bifurca. Seguint una de les branques, els jornalers i obrers, a més de la formació especial pel seu ofici, tindran una educació semblant en qualitat si no en extensió, a la que es doni als que segueixin l'altra. Aquesta, però, no deu ésser tampoc un camí estret pels pocs, sinó una via ampla que a través la segona ensenyança condueixi a la Universitat o a la mena d'ofici que exigeixi una més llarga i més intensa formació.

Els quals seguiran nois i noies, i a qualsevol punt que es girin per al treball real de la vida, no els serà obligat per l'atzar sinó per inclinació o capacitat personal; més que tot havent-hi suficient nombre de matrícules franques o de beques per no deixar desatesa cap personalitat real; essent feta la selecció a cada etapa unes vegades per mitjà d'exàmens especials i altres vegades a base de treballs anteriors o a judici dels mestres de l'escola. Únicament així la descoberta i l'aprofitament de totes les facultats dels deixebles poden ésser assegurades a la nació i en l'època per la qual ens preparem no res menys que això podrà ésser suficient.

En l'aspecte individual, l'educació és relacionada amb les cabdals necessitats dels nois i amb els mitjans pels quals nosaltres mirem de satisfer-les en l'escola.

I. Educació física: comptar amb la inspecció medical més completa per a tots, provisió d'alimentació adequada, compte amb les hores de dormir i de joc així com amb les de treball; exercicis gimnàstics així pel desenrotllament general com per curar defectes del cos; dansa, tant per l'educació física que reporta com per ésser, junt amb el cant, una art de la valor més alta i a l'abast de tots; jocs, especialment els jocs tradicionals a l'aire lliure,

II. Aspecte individual de l'educació. 1. Educació física.

la valor dels quals, quan no es converteixen en l'únic fi de la vida i no se'ls permet absorbir totes les energies, pot ésser difícilment ponderada, *escoutisme* com a exercici tant de les activitats físiques com mentals, talment que en ell es simbolitza el minyó sa de cos i d'esperit; i per raons semblants treball manual, a l'aire lliure i en l'obrador com a base de l'habilitat tècnica i dels coneixements científics.

2. Educació intel·lectual: en l'escola elemental principalment, domini dels mitjans d'adquirir coneixements i dels mitjans d'expressió i el desvetllament de l'interès en tant que sigui possible, deixant per les escoles de continuació l'educació vocacional i literària; en la segona ensenyança, desplegament, en vistes a una futura selecció, d'un extens rengle d'interessos i l'adquisició de coneixements i aptituds per mitjà d'un continuat i estret contacte amb els fets i lleis de la natura i amb tota altra realitat. De primer, no obstant, hi hauria d'haver un curs general per a tots a la vegada, les línies del qual haurien de seguir-se més tard, comprenent: ciència experimental en alguna de les seves branques, a la vegada per la seva valor intrínseca i com a adquisició de mètode; en ambdós sentits també matemàtiques, basades, però, en estímuls pràctics; ús i domini de la llengua maternal; almenys un idioma modern i geografia tant per l'expansió de l'esperit com per la utilitat comercial; literatura i història del país propi i dins el possible dels països més estretament lligats amb el nostre, i, per últim, alguna pràctica d'arts i oficis, almenys cant, dibuix i alguna de treball manual sigui en fusta o metall o en algun dels oficis domèstics, a la vegada pel servei quotidià i pel valor educatiu, i com a mitjà d'autoexpressió i d'entrada en el reialme de l'art creador.

Aquest sembla el mínim necessari per a tothom, amb marge suficient per estendre's en un sentit o un altre, per exemple en llengües clàssiques o modernes o en ciències, estenent així un ample fonament i proveint la millor terra per triar en l'etapa següent el material més adequat per a la formació tècnica i professional. Ni en aquesta segona etapa, però, la selecció no deu ésser molt estreta que obligui a negligir altres valors especialment la dels estudis humanistes.

3. Educació cívica: no sols pel mitjà de lliçons formals (encara

que pot fer-se més bé que d'ordinari, explicant sistemes de govern i principis de ciència econòmica i política), sinó presentant principalment el benestar i el servei de la comunitat i convertint això cada vegada en un fi més conscient, en cada etapa de l'educació. En l'última etapa, una formació definitiva pel servei nacional no exclusivament militar en sos fins i mètodes, pot contribuir moltíssim a la realització d'aquest ideal; però, des del bell començ el sentit de ciutadania pot ésser desenrotllat i la seva significació pot ésser assenyalada, mitjançant participació directa en la vida de l'Escola — més encara si nois i noies poden estar plegats; — per la pràctica de l'autogovern en la màxima extensió que cada tipus d'escola pugui permetre i pel constant estímul de les lliçons, ja sigui conscientment per l'ensenyança i l'exemple, ja inconscientment per la vida mateixa de tota la institució i l'esperit de l'escola, on sapiència i energia, així en els propòsits com en les realitzacions, es posen al servei del bé comú i no del profit personal. L'educació ha de conresar els motius als quals s'apela habitualment, i els hàbits de pensament i de conducta que prenen forma precisament en aquests anys de creixença, més aviat que heure-se-les directament amb sistemes d'ètica o de filosofia o amb formes de religió. Els primers són únicament matèria d'estudi en la Universitat i les darreres són pròpies de l'església o de la llar. En canvi, la funció de l'Escola és: primer, habitar a certs costums socials de pensament i de conducta dels quals l'ideal és el bé comú, i, segonament, inclinar la raó i la consciència a pendre part en els problemes de la vida col·lectiva i individual i així emmenar a la vida activa l'esperit que sols dóna valor i significació a credos i formes polítiques i religioses.

No obstant, el que té més importància en educació, més potser que la matèria que s'ensenyà, és l'esperit i la manera d'ensenyar no sols en l'acte de la lliçó, sinó, i no menys, en la vida interna de l'Escola a classe i fora d'ella. De l'una banda cal esperar tot allò que contribueix al desplegament de la pròpia iniciativa — l'esforç lliure de l'infant que pren peu del desig personal de conèixer i de fer i que necessita, fins on sigui possible, expansió i estímul a cada etapa de l'educació. Com més cada adquisició de l'estudi és per a l'infant un descobriment de primera mà en loc

III. El fi de la educació deu ésser desenrotllar la iniciativa

de l'acceptació i la repetició d'alguna cosa ja dita per altra, més real i viu serà per a ell el seu treball, més agut serà el seu interès i més segur el resultat encara que més lent al bell principi. Així en el més estricte sentit dels mots, la ciència i el mètode científic penetraran tota l'obra de l'educació.

No hem d'acontentar-nos de l'única apel·lació a l'observació i la intel·ligència. La imaginació i els sentiments necessiten el seu nodriment apropiat i el seu exercici no menys que el cos i les facultats d'enraonar, si el nostre intent és el desplegament de tot l'ésser humà.

Així també, si nosaltres considerem la vida real més aviat que la simple adquisició de coneixements, tant si atenem el fi com els mitjans de la educació, aleshores tindrem en compte la importància del medi ambient del noi, de la vida de l'escola i dels mitjans més amplis per l'autoregime del qual pugui ésser capaç. En lloc, per tant, d'una disciplina simplement mecànica, per més perfecta que sigui, tendirem a desplegar l'autocontrol que per exercir-se necessita a l'ensem que una disciplina externa, un increment constant de llibertat i responsabilitat. A més desitjarem apel·lar més aviat a les raons socials que a les personals i fer ús tant com es pugui de mètodes de cooperació com a ideal més elevat, més definitiu i eficaç que la concurrència sens límits i l'esquer del benefici individual.

Aquest és, doncs, el problema que se'ns presenta. Les necessitats de l'època exigeixen un gran augment de coneixements especialitzats i un més alt tipus d'activitats intel·lectuals. Per a atendre aquestes exigències necessitem, de l'una banda, ensenyances més científiques — el qual significa més que l'ensenyament de la ciència, — i, de l'altra més afany d'aprendre.

La primera cosa és principalment una qüestió d'organització i de perfeccionar la formació i la condició del professorat; la segona depèn en part de la natura i forma del treball de l'escola, de les circumstàncies de llibertat d'elecció i d'iniciativa ofertes al deixeble i de la realització del seu desig instintiu d'activitat i descobriment i en part dels ideals que se li presenten, ja sigui en l'escola o en el món exterior. Els d'aquest darrer només indirectament i lentament són influïts

per l'educació; però els ideals proposats per les ensenyances de l'escola i de la vida de l'escola — les més pregoneres i més duradores lliçons que el deixeble pot rebre, ja que gairebé les aprenem inconscientment — són la fita de totes les finalitats i de l'esperit de l'ensenyança, el ver concepte de l'educació que sosté la seva organització i la seva pràctica. Alguna cosa del que ha d'ésser aquest concepte ha estat intent de suggerir en aquestes pàgines un concepte de l'educació com un conreu no solament d'un feix de facultats o per una sola mena de servei sinó de tot el ser humà i per tots els serveis d'una plena, vigorosa i multiforme vida. Per la formació del món nou que se'ns presenta necessitem coneixements i cultiu de la intel·ligència i junt amb elles, per a dirigir el seu ús al vertader servei de la humanitat, necessitem també caràcter i desplegament complet de la personalitat. Aquesta és la doble tasca de l'educació i ens és precis de veure que fent esforços per assegurar la una, de cap manera podem abandonar l'altra. En el futur treball de reconstrucció se'ns ofereix una gran ocasió, guanyada certament a un preu ben terrible. Perquè aquest sacrifici no surti va, hi ha molt, molt a fer. I encara que no poguem esperar de fer-ho tot nosaltres tots sols, podem romandre en front de l'obra confiadament si realitzem sols la veritat d'aquests mots en els quals, *des de les ribes de l'Ontario, mentre cantava aquests dies de guerra i els de pau retornats i la mort que no torna més*, el poeta de la democràcia exaltava sa fe en el futur:

«Produeix grans homes: la resta s'esdevé.»

ALEXANDRE GALÍ

LLIBRES

ALMANACH PESTALOZZI. AGENDA DE POCHE SPÉCIALEMENT DESTINÉ A COMPLETER L'INSTRUCTION DE LA JEUNEUSSE SCOLAIRE. Berne, Kaiser & Ce; Lausanne, Payot & Ce. 1918.

Dos esments han de servir-nos per valorar aquest encertat almanac. El primer és de Claparède. Claparède ha preconitzat recentment l'enciclopèdia en substitució del llibre o del tipus de coneixement a base de dades. Certament, per què torturar la memòria per aprendre la nomenclatura geogràfica? Els mateixos verbs irregulars o els casos excepcionals de la llengua, per què fer-los estudiar a ultrança? Les mil classes de fórmules que són de tant servei en les activitats de la vida, s'han de fer aprendre sense remei? Aquestes coses no han de robar el temps preciós que tant es necessita per altres coneus de valor infinidament més educativa. Tot això pot anar en el llibre-resum de consulta, en el formulari que es duu a la butxaca i és realment un apèndix de la memòria a la butxaca. L'altre esment és de més delicada natura. Tothom haurà sentit a parlar de l'«Almanac del bon home Ricard» que Franklin publicà als Estats Units durant 25 anys i que fou tan poderós instrument en mans d'aquell formidable pastador del bigarrat poble ianqui. Heu's-aquí la fórmula senzilla de la vida que cada dia en obrir els ulls ens entra de bell nou com la llum del sol. I així sempre, com la llum del sol, un dia darrera l'altre fins a les darreres velleses, com el pa de cada dia principal nodriment de l'home. En dir, doncs, que l'Almanac Pestalozzi, entre altres fins molt lloables, atèn amb molt d'encert aquests dos en relació als infants, creiem haver-ne fet el millor panegíric.

I si s'hi afegeix una recomanable cura i honradesa editorial i una discreció poc comú en la tria del material com ostenta el susdit almanac, és indubtable que la publicació pujarà molt de valor.

Ens escau ara únicament reconomanar l'obra amb tota la insistència als nostres editors de llibres per a infants. Vist l'Almanac Pestalozzi en veritat reca, causa veritable enuig el que no hi hagi res de semblant a casa nostra per a delícia i nodriment dels infants. — A. G.

EDIFICIOS ESCOLARES. ACTUACIÓN SOCIAL DE LA CAJA DE PENSIONES PARA DOTAR DE ESCUELAS A CATALUÑA. «Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorro».

De la campanya per a la construcció d'edificis escolars, la part de la Caixa de Pensions a què ve destinat principalment el present opuscle és simplement un encert. Amb una obra així, la Caixa n'és honrada doblement: del fet de la prestació i de la solució donada a la mateixa dins les possibilitats i el caràcter de la Caixa. Quant a l'obra de conjunt de reconstrucció escolar, creiem nosaltres que el propòsit és altament honorable; però ens permetem reservar l'aplau-diment a l'obra realitzada, puix al nostre juí no són precisament edificis materials els que es necessiten a Catalunya, sinó edificis aixecats en esperit. Certament l'aprovació del Ministeri no és la garantia millor d'una edificació espiritual i satisfactòria. L'edifici tipus patró, l'edifici-tipus, l'edifici *oficial* no satisfà res. Cada edifici ha d'ésser tractat amb una amor diferent que el constructor ha d'ésser capaç de sentir i d'adollar. Perquè cada edifici ha de viure en un poble diferent amb diferents amors. I a més si l'edifici es deixa sol amb les parets nues i no s'omple tot ell de simpatia, d'intenció, d'espiritualitat; si a cada angle de sala una mà amorosa no hi posa el que hi escau i si el mateix compte que amb l'edifici no es té amb tota cosa de l'Escola que és el conjunt d'edifici, mobles, material, mestre i nois amb la construcció de les parets que el sol i la pluja i el temps i els homes embruten i malmeten, el benefici no serà gaire gros. Tot això és un dir. I volem dir, per tant, que si tot això es compleix, l'obra de la reconstrucció escolar pot en veritat enorgullir els que l'han proposada i empresa.

LA RENOVACIÓ DEL TEATRE, per J. FARRAN I MAYORAL. Publicacions de *La Revista*. 1918.

En aquest volum ha aplegat l'autor els assaigs, notes i estudis — sobre les més altes qüestions relacionades amb l'essència de l'obra dramàtica i la seva interpretació pública — que tenia publicats dispersament en diverses revistes. Amb prosa serena i viva, no desvirtuada per la duresa del gest didàctic, En F. i M. s'adreça, adés als

escriptors, adés als actors dramàtics. Cal remarcar l'aristocratism de la seva preceptiva, tan ben definida, de línies tan severes, de perspectives tan amples, que ofereix tota la complexitat d'una doctrina completa. L'autor demana, en síntesi, dins l'art teatral, «absoluta preeminència a l'expansió sobirana de la Paraula Intel·ligent» i, col·locant-se ja en un punt de mira de més extensa visualitat, ens aconsella que defugim la flonjor i l'academisme llatins per a «córrer a la font viva de la beutat i llibertat hel·lèniques».

CANÇONS D'ABRIL I DE NOVEMBRE, per JOSEP M. DE SAGARRA.
Publicacions de *La Revista*. Barcelona, 1918.

El poeta fàcil i objectiu, el poeta més clar dins la literatura jove de la nostra terra, profunditza, en les noves «Cançons», el seu sentit pairal, familiar, pregonament humà de les coses, i ensem s'abandona a l'elegant lassament de la seva melangia aristocràtica.

PER LA LLENGUA CATALANA, per ENRIC PRAT DE LA RIBA;
Pròleg de J. Bofill i Mates. Publicacions de *La Revista*. Col·lecció d'estudis polítics, I. — 1918.

Amb aquest opuscle inaugura *La Revista* una nova sèrie de publicacions, dedicada als estudis polítics. Rera el pròleg, arborat i elegant ensem, d'En Bofill i Mates, trobem quatre escrits plens de vibració patriòtica, de vivacitat espiritual, de vigoria de pensament, de sobrietat d'estil, de documentació erudita, en els quals veiem el periodista de combat, el pensador estudiós, el reconstructor vident, l'home d'Estat que fou l'autor, successivament, en vida.

EL CÀNTIC DELS CÀNTICS DE SALOMÓ. Versió segons els textos originals i amb anotació de MN. FREDERIC CLASCAR. «Institut de la Llengua Catalana», 1918.

Cada dia es va intensificant a Catalunya — i depurant també — la tasca nacional de incorporar al nostre idioma les obres més notables

de les literatures estrangeres i clàssiques. Avui són quatre o cinc entitats editorials que gairebé d'altra cosa no es captenen.

Les edicions de l'Institut de la Llengua Catalana excel·leixen per la seva acuradíssima presentació i prestigiosa garantia científica. La darrera, el poema epitalàmic de Salomó, no desdiu de les altres.

Mn. Clascar ha fet una perfecta versió literal, «per fidelitat», diu ell mateix, rítmica i lleument assonantada. Ha seccionat el text per a fer-lo més intel·ligible i ha posat a les portadelles de cada seccionament escaients inscripcions llatines, extretes dels comentaris de Gietmann i Bossuet.

Els mots d'introducció i les profuses notes que hi ha al final — necessàries certament per a la total comprensió de la interpretació catòlica del text — demostren la gran erudició assolida per mossèn Clascar en matèries bíbliques.

CANCIONERO MUSICAL POPULAR ESPAÑOL, por FELIPE PEDRELL. Tomo primero. Eduardo Castells, Impresor-Editor, Valls. 1918.

En una bella edició, que honora les oficines tipogràfiques de Eduard Castells, a Valls, ha sortit ara el primer volum de l'esperat Cançoner musical del mestre Pedrell. Aquest hi exposa llargament ses idees sobre folk-lore musical i hi enclou la primera part del que ha d'ésser la seva obra: el cant popular en la vida domèstica, amb notació musical de cent setanta una cançons populars catalanes, castellanès i galaiques.

Ço que el mestre va trobar en el cant popular, enrobustit per l'estudi a fons de la tècnica musical de la península, li formà un *modus* — com ell mateix confessa — que podem qualificar de personal. Y el *Cancionero* vé a ésser un altre aspecte pràctic, vulgaritzador del drama líric i de tota manifestació musical d'art que vulgui dir-se espanyola, d'aqueix drama líric i d'aqueixa música per les quals el mestre ha predicat «amb l'exemple de l'obra i la persuasió del llibre».

EL GLACIARISMO CUATERNARIO EN LOS MONTES IBÉRICOS, por JUAN CARANDELL y JOAQUÍN GÓMEZ DE LLERENA. Junta para Ampliación de Estudios. Serie geológica, núm. 22. Madrid, 1918.

Els autors estudien les altes muntanyes qui separen l'àrida *meseta* castellana de la vall de l'Ebre, redreçades en un aplec de massisos que amaguen entre sos flancs espadats estanyis blaus i pregons. Els senyors C. i G. Ll. han confirmat les suposicions que tenien de trobar-hi el glaciariisme quaternari. En efecte, les zones estudiades demostren típicament i clara, ço que foren les accions glaciars, les quals han deixat els interessants estanyols; les llargues *morrenas*, els *circos* i les valls d'erosió glaciari, formen una indiscutible topografia alpina.

Un cop analitzats curiosament els distints exemples del glaciariisme quaternari en les muntanyes ibèriques — anàlisi que constitueix la part major del fascicle — ambdós autors presenten, com a resum general, els resultats demostratius de les condicions climatològiques d'aquell període.

BIBLIOGRAFIA IBÉRICA DEL SIGLO XV. 2.ª parte, por CONRADO HAEBLER. Leipzig. Karl W. Hiersemann. 1917.

És una reedició de la obra del mateix títol, autor i editor, publicada l'any 1903, on són aplegades totes les notícies relatives a incunables de la península, esparses en molts llibres, opuscles i articles. Se són anats publicant diversos treballs sobre bibliografia ibèrica i l'autor ha cregut necessari tornar-ne a efectuar un compendi. Les fonts principals, d'on ha tret les novelles incorporacions o correccions al seu catàleg són les importantíssimes notes del viatge que feu l'any 1909-10, per encàrrec de la Comissió Universal dels Incunables, el prof. Conrad Ernst de Hildesheim, el «*Supplementum ad Hainii et Copingeri Repertorium bibliographicum* (7 vol. 1905-8) de Dietrich Reichling, els notables treballs sobre història primitiva de la impremta a Espanya de J. M. Sánchez, M. Jiménez Cata'án, S. Sampere i Miquel, A. Lambert i altres, i els propis estudis de l'autor.

El llibre de Haebler, prou conegut entre els nostres erudits, és la

aportació ordenada i sintètica de més valua a l'estudi dels incunables ibèrics. Després de la minuciosa sèrie bibliogràfica, hi ha unes curiosíssimes taules sinòptiques de la producció tipogràfica de les oficines peninsulars en el quatrecent, precedides d'una adequada explicació sobre llur pla i contingut.

Manca encara anar completant l'obra amb novells escorcolls; no solament en les biblioteques particulars i eclesiàstiques, però també en els mateixos catàlegs de les biblioteques públiques. Recordem ara, per exemple, un Petrus de Costana, *Tractatus de confessione sacramentali*, imprès a Salamanca el 1500, (que es troba a la Biblioteca de Mahó i que fou descrit pel pacientíssim Miquel Roura en son *Catálogo de incunables*) el qual no figura en el repertori de Haebler.

LOS GRABADOS DE LA CUEVA DE PEUCHES, por EDUARDO HERNÁNDEZ PACHECO. Junta para Ampliación de Estudios. Comisión de investigaciones paleontológicas y prehistóricas. Memoria núm. 17.

Nova i curiosa contribució de l'infadigable prof. Hernández Pacheco a l'estudi de la Prehistòria ibèrica. La caverna estudiada, que és a la província de Burgos, és molt extensa i tan baixa en certs punts que sembla impròpia per a habitació humana. Els gravats que s'hi trobaren representen cabres i són de caràcter molt primitiu. L'autor les considera com a, probablement, del magdalenenc inferior i creu que poden significar la idea de màgia en la caça. El text va acompanyat d'excel·lents il·lustracions.

HÓRREOS Y PALAFITOS DE LA PENÍNSULA IBÉRICA, por EUGENIUSZ FRANKOWSKI. Junta para Ampliación de Estudios. Comisión de Investigaciones paleontológicas y prehistóricas. Memoria núm. 18.

Les contingències de la guerra han retingut o portat a les nostres terres molts estudiosos estrangers. Un d'aquests, el Sr. Frankowski, és ajudant de l'Institut Antropològic de la Universitat de Cracòvia i es dedica ara a estudis d'Etnografia ibèrica.

Per analogia, ús i estructura, els *hórreos* o *cabazos* y *garaixes* d'Espanya i els *palheiros*, *canastros* i *espigueiros* de Portugal — gracioses construccions per a estotjar les collites, que trobem a Astúries, Galícia i nord lusità — recorden els palafits de Suïssa, Escandinàvia i Europa Central.

Amb documentació regional i erudita copiosíssima, l'autor, donant els *hórreos* com a supervivència dels palafits, s'ocupa de la tesi de la construcció palafítica a la nostra península — tesi de la qual manquen encara molts indicis a confirmar.

L'obra va il·lustrada profusament amb 23 làmines i 51 figures intercalades en el text.

EL ARTE DRAMÁTICO EN EL RESURGIR DE CATALUÑA, por FRANCISCO CURET. Barcelona. Editorial «Minerva», 1918.

Riquíssim de detalls curiosos, ple de notícies ignorades o gairebé ja oblidades, arborat d'optimisme i entusiasme, deficient en la crítica, aquest llibre és una història completa del teatre català, on és escatida la importància que, malgrat les seves impureses, tingué, entre 1850 i 1880, el teatre, en el nostre moviment de renaixença. A propòsit d'aquest llibre En Nicolau d'Olwer ens ha fet recordar el perill del manteniment d'una situació com la actual, en la qual la literatura renacentista roman totalment allunyada de la massa del gran públic.

ORGANISATION DU TRAVAIL INTELLECTUEL, par le docteur P. CHAVIGNY, professeur agrégé de Val-de-Grâce. Paris, Delagrave, 1918.

La vida del món intel·lectual esdevé cada volta més complexa i agitada. Cada dia ens aporta, de més, sa provisió de coneixences, mitjançant el tracte amb les gents, la lectura, l'observació, la reflexió. No tot és digne d'ésser conservat; però verament en deixem perdre massa, adés per negligència, adés per no saber-nos-en servir. I arriba un dia que el professor ha de publicar el fruit de sos treballs. I, sense anar a la publicació, s'esdevé, per les necessitats de la pràctica diària, a l'home de carrera, al comerciant, que lí cal resumir una

qüestió en quelques pàgines, o redactar instruccions, ordres per al personal, etc.

Per a atendre aqueixes necessitats de guardar el fruit dels nostres treballs i ordenar les idees i experiències que hem anat acaramullant, és nascuda una mena de tècnica nova. Un autor francès, Guyaut-Daubès, s'hi és especialitzat i en la seva copiosa bibliografia podem trobar llibres i opuscles, per a totes les necessitats, relatiu a aqueixa tècnica. Ara un metge, entenimentat i expert, el Dr. Chavigny, n'ha aplegat, sumàriament i clara, en un petit volum, els preceptes capitals.

El Dr. Chavigny designa la nova tècnica amb el nom de «prope-dèutica general», perquè creu que hauria de servir d'introducció general i obligatòria als estudis secundaris i superiors. En el seu llibre, després dels capítols preliminars de generalització, estudia el paper de la memòria en el desplegament de la individualitat intel·lectual i dóna consells, ben avinguts sovint, sobre la manera d'adquirir coneixements i aplegar-los — inscripció, col·locació, tècnica general i ordre material de les notes — serveis dels instituts de bibliografia, i aprofitament dels materials acumulats.

Així l'autor ens vol ensenyar el bon empleu de les nostres coneixences: l'estalvi, l'economia que n'hem de fer: l'art de «capitalitzar» (és expressió del Dr. Adam, membre de l'Institut de França), d'enriquir-se intel·lectualment. Vol, amb les regles que dóna, que pugui cadascú fer-se un índex, un repertori còmode de tots els coneixements adquirits al curs dels dies, tan ben ordenat que, sense gaire esforç mnemotècnic, puguem acudir-hi en cas necessari i el tinguem sempre a l'abast.

I, considerada aqueixa ciència, de bell principi, com una introducció als treballs de l'esperit, l'autor, naturalment, demana per a ella un lloc en la ciència pedagògica i espera que aquest li serà donat amb el temps. Aqueixes nocions pràctiques — ve a dir l'autor — haurien d'ésser ensenyades, així en l'ensenyança primària com en la secundària; podrien fer-ne objecte de quelques lliçons generals a la fi dels estudis; haurien d'insistir-hi a l'entrada a les escoles d'ensenyança professional o superior, indicant en cada cas quina sia la millor manera d'adaptació a condicions determinades; i caldria començar per a introduir-ne l'estudi en les diverses escoles normals.

Mentre la nova tècnica no pretengui ultrapassar la finalitat humil, merament subalterna dins els problemes de la formació i assimilació dels coneixements, que aquí li és assenyalada, podrà donar bons fruits als treballadors intel·lectuals.

L'obra del Dr. Chavigny ens vol demostrar que adoptant els procediments que aconsella podrem acumular, conservar, col·locar i retrobar, d'una manera fàcil i estalviadora de temps, tots els documents indispensables a la vida intel·lectual de cadascú. I el defecte d'un mètode així fóra creure que resol totes les qüestions de procediment i que pot fer savis i literats, sense l'hàbit esperitual, animador de tota cosa; una munició de notes, per ordenades que estiguin, sense un esperit que les vivifiqui, serà només una col·lecció de cadàvers aplegats i classificats dins un cementiri. — J. E.

INFORMACIÓ

ESCOLA D'ISTIU DE BARCELONA. — Per a mestres, professors especials, institutrius, sacerdots, religiosos, estudiants i mares de família, a càrrec del Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona, s'ha organitzat l'Escola d'Istiu de 1918 cinquè de la seva fundació obeint el pla general i la distribució que seguidament s'esmenten:

PLA DE L'ESCOTA D'ISTIU.

1. *Organització general.* — L'Escola d'Istiu fixa des del present any dues seccions principals: una de permanent, funcionant tots els anys a l'istiu amb una base d'ensenyaments normals, i una altra d'especial i variable que doni a la institució la major ductilitat, permetent tota mena d'assaigs d'ordre docent i oferint a tothora porta oberta i orgue adequat per qualsevol actuació cultural o pedagògica.

2. *Els ensenyaments normals.* — Es dividiran en dos grups: un de Ciències naturals i un de Química, i cada grup en dos graus: un grau general i un altre especialitzat; essent el primer d'ingrés lliure, i a la vegada condició necessària per a passar al segon. Demés, per entrar en aquest, el professor, si ho creu convenient, podrà subjectar els aspirants a una prova d'examen.

3. *Secció especial de Difusió i Cultura.* — Com s'ha dit damunt, aquesta secció podrà pendre totes les formes d'actuació cultural i consistir en cursos, conferències, lectures, assemblees, etc., podent així mateix ésser constantment variades les combinacions que pugui tenir amb l'altra secció. L'opuscle de l'any és l'únic que pot orientar en aquest punt. Dins de la *Secció especial de difusió i Cultura* seran generalment contingudes les conferències, visites, excursions i festes que acostumen a complementar l'ESCOLA D'ISTIU.

4. *Les condicions i forma d'inscripció.* — La inscripció a l'ESCOLA D'ISTIU costarà cinc pessetes als mestres, professors, etc., als quals és especialment dirigida, i vint-i-cinc als particulars o *amateurs*,

amb dret a concórrer als actes de les dues seccions, sempre que siguin compatibles. Tota variació de preus per actes extraordinaris serà especialment advertida en cada programa. En el moment de la inscripció el sol·licitant haurà d'expressar a quins cursos desitja assistir. Cas d'alguna incompatibilitat, li serà degudament advertida perquè pugui fer a temps una combinació possible. El material que cada alumne necessiti pel seu ús particular haurà d'ésser adquirit per ell mateix i quedarà propietat seva. D'altra banda haurà d'abenar a l'ESCOLA l'import del material fixe que inutilitzi per barroeria.

5. *Caràcter dels cursos.* — Els ensenyaments seran essencialment pràctics. En algun dels cursos els alumnes hauran de proveir-se necessàriament d'algun utillatge, que es reduirà sempre a un mínim. La condició de cursos pràctics obligarà a reduir la matrícula de cada un d'ells.

SECCIÓ D'ENSENYAMENTS NORMALS

I. *Grup de Ciències Naturals.* — Director: Reverend P. Joaquim M.ª de Barnola, S. J., Professor al Laboratori de Biologia de Sarrià.

GRAU GENERAL. — En aquest grau es donaran cada any tres cursos sobre els anomenats tres regnes de la natura: *Zoologia*, *Botànica* i *Mineralogia*; podent els professors generalitzar d'un any a l'altre sobre diferents aspectes de cada divisió. Aquest any els cursos seran com segueix:

Zoologia: Generalitats i anatomia zoològiques. Prof. Joan d'Aguilar-Amat.

Botànica: Botànica general i descriptiva i Geografia botànica. Professor: Dr. Pius Font i Quer, Professor auxiliar a la Facultat de Farmàcia, Cap del Departament de Botànica del Museu de Catalunya.

— Auxiliar: Srta. Emilia Civit, Mestressa Superior, Ajudant del mateix Departament del Museu de Catalunya.

Mineralogia: Elements de Mineralogia. Prof. Josep R. Bataller, prevere, Auxiliar del Professor de Geologia a l'Escola Superior d'Agricultura.

GRAU ESPECIALITZAT. — Els assumptes que s'estudiaran en aquest grau seran absolutament monogràfics i a base de treball de laboratori o seminari que absorbirà intensament el temps. Els alumnes només

podran assistir a un sol curs encara que un mateix any se n'organitzin de diferents. En canvi, d'un any a l'altre es presentaran temes nous que es reservaran preferentment pels alumnes que hagin seguit amb èxit els cursos anteriors. El curs d'aquest any serà:

Tècnica del Microscopi. Prof. P. Joaquim de Barnola, S. J.

II. *Grup de Química.* — Director: Dr. Josep Agell i Agell, Director de l'Institut de Química aplicada.

GRAU GENERAL. — En aquest grau es dóna una preparació fonamental i completa per mitjà de pràctiques de laboratori, que capaciten el deixeble per la introducció a l'estudi aprofundit de la química, el qual s'inicia en el grau *especialitzat*. El curs general consisteix en:

Pràctiques de Química elemental. Prof. Srta. Concepció Farran, Auxiliar a l'Institut de Química aplicada.

GRAU ESPECIALITZAT. — *Ampliació de pràctiques de Química.* Professor Dr. Manuel M. Balaguer, Professor a l'Institut de Química aplicada.

En el grup de Química es donaran, demés, les següents

Conferències de Química general, pel Dr. Josep Agell i Agell, Director de l'Institut de Química aplicada.

SECCIÓ ESPECIAL DE DIFUSIÓ I CULTURA

I. *Cursos.* — *El treball d'obrador educatiu en les seves aplicacions a l'Escola primària.* Director: Francesc d'A. Galí, Director de l'Escola Superior dels Bells Oficis.

Un tast ofert als mestres i professors barcelonins en les sessions de Pedagogia del Dibuix i del Color l'any 1917 i la reiterada insistència d'aquests primers iniciats en seguir el programa per enter, han estat també factors per la inclusió d'aquests ensenyaments en el programa d'aquest any. La demostració serà feta per mitjà de converses en *Taula redona* a càrrec del Director d'aquest ensenyament D. Francesc d'A. Galí, en les dates que es donaran oportunament, i per pràctiques de treball segons el programa següent:

Pràctiques de forja, repujat, cisellat, gravat, fosa i aiguafort.

Pràctiques de talla de fusta, guix, pedra, vori, gravat al boix, etc.

Pràctiques de treball sobre cuir i pràctiques de teixits.

Pràctiques de ceràmica i vitralles.

55 Aquests ensenyaments seran donats pels professors següents: Rafel Solanich, Joan Vilàs, Lluís Puig, Auxiliars de Realitzacions a l'Escola Superior dels Bells Oficis.

Per l'ingrés a aquest curs els alumnes hauran de superar una petita prova de dibuix en la qual hauran de demostrar-se capacitats per dibuixar del natural algun element simple.

II. *Conferències.* — Tindran lloc les següents: *Govern i educació dels infants*, a càrrec de Pau Vila. Ex-Director del Nou Col·legi Mont d'Or, de Barcelona, i del Gimnasio Moderno de Bogotà.

Es donaran en forma de conversa i vindran a constituir un assaig de *Taula rodona pedagògica*. Seran d'assistència lliure per tota l'ESCOLA D'ISTIU. Es celebraran tots els dilluns i dijous de l'ESCOLA D'ISTIU en el mes d'agost, a les cinc de la tarda.

III. *Visites.* — Les visites de la present ESCOLA D'ISTIU seran totes al Museu Arqueològic i d'Art Decoratiu, i tindran per objecte estudiar monogràficament aspectes diversos de producció artística. Les visites seran dirigides pels professors del curs de TREBALL D'OBRA-DOR senyors Solanich, Vilàs i Puig, i es celebraran tots els dimarts i divendres de l'ESCOLA D'ISTIU, a les quatre de la tarda.

IV. *Excursions.* — Les excursions de la present ESCOLA D'ISTIU seran organitzades ocasionalment pels Directors de les seccions, d'acord amb el delegat del Consell de Pedagogia, que la dirigirà en general.

COMPLEMENTES D'INFORMACIÓ GENERAL

Durada de les classes. — En la secció d'Ensenyaments normals, les classes del grau general duraran una hora i mitja i les del grau especialitzat, un mínim de dues hores. Les del curs de Treballs d'obrador, *Secció especial de Difusió i Cultura*, duraran tres hores.

Horari. — Les classes de l'ESCOLA D'ISTIU seran totes diàries i es regiran pel següent horari:

Secció d'ensenyaments normals: Cursos del Grup de Ciències Naturals. — Generalitats i anatomia zoològiques, de les vuit a dos quarts de deu. Botànica general i descriptiva i Geografia botànica, de tres quarts de deu a un quart de dotze.

Elements de mineralogia, de dos quarts de dotze a l'una.

Tècnica del microscopi, de dos quarts de deu a dos quarts de dotze.

Cursos del grup de Química. — Pràctiques de Química elemental, de dos quarts de nou a les deu.

Ampliació de pràctiques de química, de les nou a les onze.

Secció especial de Difusió i Cultura. — El treball d'obrador educatiu en les seves aplicacions a l'Escola primària, de les vuit a les onze.

Conferències i visites, a les hores i dies que s'indiquen al lloc corresponent.

Inscripció. — La inscripció ha de fer-se al Consell de Pedagogia, Urgell, 187, qualsevol dia feiner fins el dia de començ de classes, i els diumenges, d'onze a una del matí.

Proves d'examen. — S'indiquen proves d'examen per l'ingrés als cursos del grau especialitzat i el de Treballs d'obrador educatiu en ses aplicacions a l'Escola primària. Tindran lloc el dia 20 de juliol, matí. Els matriculats a l'ESCOLA D'ISTIU que no superin la prova d'ingrés al curs que hagin triat, podran ésser inscrits a qualsevol dels altres cursos lliures i compatibles.

Material individual. — Per l'adquisició de material individual es donaran a la Secretaria del Consell tota mena d'informacions.

Durada de l'Escola d'Istiu. — Les classes començaran el dia 22 de juliol i acabaran el 24 d'agost.

PROGRAMA DE PREMIS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS PER L'ANY 1918. — Premi FRANCESC VIVES, ofert a treballs d'Investigació sobre llengua, història, art, literatura o arqueologia de Catalunya, o bé sobre ciències.

Convocat per segona vegada el 23 d'abril de 1916, s'adjudicarà de nou el mes d'abril de 1921.

L'import del premi serà de 5.000 pessetes. Si el premi no s'adjudica, podran concedir-se dos accèssits de 1.000 pessetes.

Continuarà adjudicant-se quinquenalment; establint-se dos torns, l'un per a treballs d'investigació sobre llengua, història, art, literatura o arqueologia de Catalunya, i un altre per a treballs d'investigació científica. El premi que s'adjudicarà en 1921 correspon al segon torn.

Les obres que aspirin al premi podran ésser inèdites o publicades,

però hauran d'ésser sempre firmades per l'autor, no haver estat ja premiades o subvencionades i ésser escrites en català. Les obres ja publicades podran ésser presentades al concurs, no solament pel seu autor, sinó també per qualsevol entitat, associació o corporació.

Farà l'adjudicació l'Institut, a proposta d'una ponència de Membres de la secció o seccions a què corresponguin les obres presentades, i dels adjunts especialistes que, segons sigui el caràcter d'aquestes, l'Institut cregui convenient designar.

L'Institut tindrà el dret de publicar les obres premiades durant els dos anys següents al de l'adjudicació i continuarà tenint aquest dret mentre l'autor no en faci la publicació.

L'autor, en publicar el treball premiat, haurà de donar-ne quaranta exemplars a l'Institut.

En una sessió pública de l'Institut es farà donació solemne a l'autor premiat d'una medalla d'or, amb el bust del fundador i escut de l'Institut.

Les obres que aspirin a aquest premi hauran d'ésser presentades a la Secretaria de l'Institut abans de les vuit del vespre del 1 d'octubre de 1920.

Premi DURAN I BAS, ofert a una obra jurídica o sociològica, de dret positiu o d'investigació doctrinal o històrica.

Convocat per primera vegada el 23 d'abril de 1915, serà adjudicat el 23 d'abril de l'any 1920.

L'import del premi és 5,000 pessetes. Continuarà adjudicant-se quinquenalment.

Les obres podran ésser publicades o inèdites; sempre però, signades per l'autor. Hauran d'ésser escrites en català i no haver estat subvencionades ni premiades en concurs anterior.

Les obres ja publicades podran ésser presentades al concurs no solament pel seu autor, sinó per qualsevol entitat, associació o corporació.

Farà l'adjudicació l'Institut, a proposta d'una ponència designada d'entre els seus Membres, als quals s'adjuntaran un representant del Col·legi d'Advocats de Barcelona i els especialistes que l'Institut designi en vista de les obres presentades.

En sessió pública de l'Institut es farà donació solemne a l'autor premiat d'una medalla amb el bust del fundador a una banda i l'escut de l'Institut a l'altra.

Les obres hauran d'ésser presentades a la Secretaria de l'Institut d'Estudis Catalans abans de les vuit del vespre del dia 31 de desembre de 1919.

Premi PRAT DE LA RIBA, ofert a un Manual sobre alguna de les matèries que són objecte d'ensenyança a les Escoles d'Enginyers Industrials, d'Arquitectura, de Belles Arts, de Bells Oficis, de Comerç, de Treball i d'Arts i Oficis.

Es convoca per segona vegada el 23 d'abril de 1918, diada de Sant Jordi, i serà adjudicat el mateix dia de 1919. Continuarà adjudicant-se anualment.

L'import és de 1.500 pessetes.

Les obres hauran d'ésser inèdites, escrites en català i es presentaran signades per l'autor.

Farà l'adjudicació l'Institut, a proposta d'una ponència formada per Membres seus i pels especialistes que cregui convenient d'adjuntar-hi.

Les obres que aspirin a aquest premi hauran d'ésser presentades a la Secretaria de l'Institut abans de les vuit del vespre del 31 de gener de 1919.

Premi ISIDRE BONSONS, ofert a obres sobre Cervantes, les seves creacions literàries o sobre qüestions d'antecedents i d'influències.

Convocat per primera vegada el 23 d'abril de 1916, diada de Sant Jordi i centenari de la mort de Cervantes, s'adjudicarà el mes d'abril de 1921.

L'import del premi serà de 10.000 pessetes, comportant un accésit de 2.000. Continuarà adjudicant-se quinquenalment.

Podran aspirar al premi les obres publicades o inèdites d'investigació, editorials, bibliogràfiques, artístiques, crítiques, biogràfiques i musicals sobre les obres de Cervantes i sobre les novel·les i narracions de cavalleria i d'aventures que precediren el *Quixot*, així com sobre les que ha motivat o influït.

Les obres o textos hauran d'ésser presentats en català, castellà, portuguès, italià, francès, anglès o alemany. Les obres escrites en altres llengües es presentaran acompanyades d'una traducció en qualsevol d'aquestes. Els treballs inèdits hauran d'ésser firmats per l'autor.

L'Institut adjudicarà el premi a proposta d'un Jurat que desig-

narà tenint en compte les obres o els treballs presentats a concurs, però del qual formaran part necessàriament un professor de la Facultat de Lletres de la Universitat de Barcelona, un Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres d'aquesta ciutat i altre de la Junta de Museus o de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts, designats per l'Institut.

En una sessió pública de l'Institut es farà donació solemne a l'autor premiat d'una medalla amb el bust de Cervantes i l'escut de l'Institut.

Les obres que aspirin a aquest premi hauran d'ésser presentades a la Secretaria de l'Institut abans de les vuit del vespre del 1.er d'octubre de 1920.

Premi d'HISTÒRIA, ofert a un treball sobre història per l'Institut d'Estudis Catalans.

El seu import és de 1,000 pessetes. Serà adjudicat anualment per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, segons el dictamen d'una ponència composta dels seus President i Secretari i d'aquells dels seus Membres que la Secció designi. El treball podrà ésser publicat per la Secció.

Es convoca per quarta vegada el 23 d'abril de 1918, diada de Sant Jordi, per a adjudicar-se, excepcionalment, en igual data de 1919, augmentant-se l'import del premi fins a 4,000 pessetes.

És ofert aquesta vegada a un *Manual d'Història de Catalunya*.

El caràcter dels que es presentin haurà de fer-los propis a servir de llibre de consulta en els estudis universitaris. Hauran d'ésser inèdits, escrits en català, i es presentaran signats per l'autor.

Les obres hauran d'ésser presentades a la Secretaria de la Secció Històrico-Arqueològica abans de les vuit del vespre del 31 de desembre de 1919.

Premi de CIÈNCIES, ofert a una monografia sobre tema científic per l'Institut d'Estudis Catalans.

El seu import és de 1,000 pessetes. Serà adjudicat anualment per la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, segons el dictamen d'una ponència composta dels seus President i Secretari i d'aquells dels seus Membres que la Secció designi. El treball serà publicat per la Secció.

Es convoca per quarta vegada el 23 d'abril de 1918, diada de Sant Jordi, per adjudicar-se a igual data de l'any 1919.

Es ofert aquesta vegada a una *Monografia sobre problemes de Lògica, Lògica biològica o de Crítica de les ciències*.

Els treballs hauran d'ésser inèdits, escrits en català, i es presentaran signats per l'autor.

Els treballs hauran d'ésser presentats a la Secretaria de la Secció de Ciències abans de les vuit del vespre del 31 de gener de 1919.

Premi de *FILOLOGIA*, ofert a una monografia filològica per l'Institut d'Estudis Catalans.

El seu import és de 1.000 pessetes. Serà adjudicat anualment per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, segons el dictamen d'una ponència composta dels seus President i Secretari i d'aquells dels seus Membres que la Secció designi. El treball serà publicat per la Secció.

Serà adjudicat el 23 d'abril de 1919.

Es ofert al millor *Diccionari d'autor clàssic català per servir de contribució al Diccionari d'autoritats de la nostra llengua*.

Els treballs hauran d'ésser inèdits, escrits en català, i es presentaran signats per l'autor.

Les obres hauran d'ésser presentades a la Secretaria de la Secció Filològica abans de les vuit del vespre del 31 de gener de 1919.

Concurs de *MUSEUS*, de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Es concedirà un premi de 1.500 pessetes i un accèssit de 500 al Museu que ofereixi una millor organització científica i majors garanties d'eficàcia per a l'estudi.

El Museu ha d'ésser públic i situat a Catalunya o en qualsevol altra terra de llengua catalana.

Queden exclosos del concurs els Museus situats a la ciutat de Barcelona.

Per a prendre part al concurs, deurà el Conservador o encarregat del Museu comunicar-ho a la Secretaria de la Secció, enviant, junt amb aquesta comunicació, un breu història del Museu (any de fundació, desenrotllament, medis de què disposa) i una nota on es doni compte de la seva composició, del criteri seguit en els treballs de seriació, inventari, catalogació, etc., i de l'estat en què aquests es trobin actualment, junt amb totes aquelles altres dades que puguin contribuir al millor coneixement del Museu (Memòries, Catàlegs, etc.).

L'import del premi i de l'accessit es destinarà a millorar el Museu al qual sigui adjudicat, en la forma que l'Institut assenyalarà, sentit el parer del Conservador o Encarregat, qui podrà indicar, en fer la comunicació, les necessitats del Museu que cregui de més convenient atenció.

El Museu premiat no podrà presentar-se a nou concurs fins passats cinc anys de la concessió del premi.

Les comunicacions i notes hauran d'ésser presentades a la Secretaria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, abans de les vuit del vespre del 31 de desembre de 1918. El veredictes farà públic per la Premsa diària.

Concurs d'ARXIUS, de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Es concediran tres premis, el primer de 500 pessetes, el segon de 300 i el tercer de 200, a l'Arxiver que millor hagi ordenat la documentació d'un Arxiu (no particular) municipal, eclesiàstic, notarial, etc., d'interès històric.

Queden exclosos del concurs els Arxius de les ciutats de Barcelona, Lleida, Tarragona, Girona i València, així com els que hagin rebut alguna subvenció de l'Institut.

Els Arxivers que es creguin en condicions per a optar als premis esmentats, hauran de posar-ho en coneixement de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut abans del 31 de desembre de 1919, acompanyant una nota on es doni compte dels treballs fets en els Arxius respectius.

El veredictes farà públic la diada de Sant Jordi de l'any 1920.

CURSOS DE LA SOCIETAT DE BIOLOGIA DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES. — «Estudis anatomo-clínic de la tuberculosi pulmonar», pel doctor Ll. Sayé, professor de la Facultat de Medicina de Barcelona i director del departament de tuberculosos de l'Hospital Clínic.

Aquest curset constarà de sis lliçons repartides, com segueix:

Primera. Les tuberculosi caseoses. Caràcters macro i microscòpics. Síntomes clínics i radiogràfics més importants. Diagnòstic diferencial.

Segona. Les tuberculosi fibroses. Caràcters macro i microscò-

pics. Síntomes clínics i radiogràfics més importants. Diagnòstic diferencial.

Tercera. Les tuberculosi fibro-caseoses. Caràcters macro i microscòpics. Síntomes clínics i radiogràfics més importants. Diagnòstic diferencial.

Quarta. La tuberculosi miliar. Caràcters macro i microscòpics. Els episodis aguts en les formes cròniques. Les granúlies terminals.

Quinta. Complicacions greus de la tuberculosi pulmonar. Hemoptisi. Pneumotòrax espontani. Caràcters anatomo-clínics.

Sexta. Estudis histopatològics del pulmó colapsa.

Aquestes lliçons seran donades els dies 3, 5, 7, 10, 12 i 14 de juny, acompanyades de demostracions pràctiques, en el Laboratori de Fisiologia de la Facultat de Medicina.

El nombre d'inscripcions és limitat a 25 places, i el preu de la matrícula és de 20 pessetes.

TAULA

A. H.	Revista de Revistes.	56; 59	NONÓ CODERS (S.)	Del noi: algunes emocions	113
BARGALLÓ (MODEST)	La pedagogia experimental de Meumann	30; 73	S. M. N.	Una gentil serpeta de terrari la <i>Coronella Girondica</i> Daud, o serpeta rossa.	25
BARNOLA (JOAQUIM M.^e DE)	Treballs del «Grup d'Amics dels Aquaris» de Barcelona.	27	TORROJA (RAIMOND)	L'estudi dels animals a l'Escola primària	19
CREIXELLS VALLHONRAT (J.)	Hermann Cohen.	1	LLIBRES		
	Rudolf Eucken	88	Problèmes d'après guerre: ré- forme de l'Education Natio- nale (Georges Hersent).	42	
ESTELRICH (J.)	Llibres.	42-43; 118-125	De la función docente del Estado (J. A. Ubierna y Ecuda).	42	
	Revistes.	44-56; 60-69	Les Universités et la vie scienti- fique aux Etats Unis (Mau- rice Caullery).	43	
GALI (ALEXANDRE)	L'educació després de la guerra [110		Almanach Pestalozzi	117	
	Llibres	117	Edificios Escolares. Actuación social de la Caja de Pensiones para dotar de escuelas a Cata- lunya	118	
MASERAS (A.)	Lletres catalanes.	7	La Renovació del Teatre (J. Far- rran i Mayoral).	118	
	Escoles i tendències estrangeres [93		Cançons d'abril i de novembre (Josep M. de Sagarra).	119	
MONTANER (CARME)	Cursos monogràfics d'alts estu- dis i d'intercanvi: La història i la història de la cultura, per E. d'Ors.	99	Per la llengua catalana (Enric Prat de la Riba)	119	

El Càntic dels càntics de Salomó (Mn. Frederic Clascar). . . 119
 Cancionero musical popular espanyol (Felipe Pedrell) . . 120
 El glaciariismo cuaternario en los montes ibéricos (J. Carandell i J. Gomez de Llerena). . . 121
 Bibliografia ibérica del siglo xv (Conrado Haebler) . . . 121
 Los grabados de la cueva de Peuches (E. Hernández - Pacheco) 122
 Hórreos y palafitos de la Península ibérica (Eugeniusz Frankowski) 122
 El arte dramático en el resurgir de Cataluña (Francisco Curet) [123
 Organisation du travail intellectuel (P. Chavigny) . . . 123

REVISTA DE REVISTES

Sui rapporti fra Pedagogia e Filosofia (E. Troilo) . . . 44
 Del Contenido pedagogico del *Protagora* di Platone (V. Carpino). 49
 An attempted formulation of the scope of behavior psychology (John B. Watson) . . . 56
 Emile Durkheim (Felix Pecault) [60
 Les Universitats i la guerra (Memòria de la Cornell University) [62

Les Universitats americanes i les nostres (Ch. Guignebert) [63
 L'education de l'esperit scientific (M E Brucker). . . 65
 La Pedagogia de Dewey: la educació por la acció (Lorenzo Luzuriaga) 67

INFORMACIÓ

Antoni Suñol. 70
 La pràctica de les Excursions a l'Escola primària. 70
 Exposició Escolar de la Diputació. 71
 Escola d'istiu de Barcelona [126
 Programa de premis de l'Institut d'Estudis Catalans per l'any 1918 130
 Cursos de la Societat de Biologia de l'Institut de Ciències [135

FORA TEXT

Retrat de Hermann Cohen. 2-3

FULLETINS

Glosari de Xenius (juliol, octubre, novembre i desembre, 1916).
 La lliçó de tedi en el Parc altramunt dit *Oceanografia del tedi*, per Xenius.